

A Romániai Magyar Dalosszövetség Közgyűlése

Kolozsváron, 2007. november 24-én a Romániai Magyar Dalosszövetség Közgyűlése négy év után ismét vezetőséget választott. Elnök Tóth Guttmann Emese, elnökségi tagok: Kállay M. Tünde, Péter Éva, Fórika Éva és Major László. A közgyűlésen kiosztották a 2007-es díjakat. Jagamas János-díjban részesült Szabadi Ildikó, az Apáczai Csere János Gimnázium zenetanára (laudációt mondott Wolf Rudolf igazgató), Rónai Antal-díjat kapott Csíki Tibor gyergyócsomafalvi zenetanár, a fúvószenekar karnagya (laudációt mondott Kelemen Antal, az RMD fúvóstagozatának vezetője, a rétyi fúvósok karnagya), Zsizsmann Rezső-díjban részesült Varga Péter, a szatmári Székesegyház Énekkarának karnagya (laudációt Fejér Kálmán szatmárnémeti zenetanár mondott), Sepródi János-díjat kapott Kulcsár Gabriella, a kolozsvári Sigismund Toduța Zenei Szakközépiskola tanára (laudációt Bedó Ágnes tanárnő mondott), Márkos Albert-díjban részesült Balázs Ágnes orgonaművész-karnagy, a Kolozsvár Belváros Református Egyházközség karnagy-kántora (laudációt Kállay M. Tünde tanárnő, a zeneiskola aligazgatója mondott).

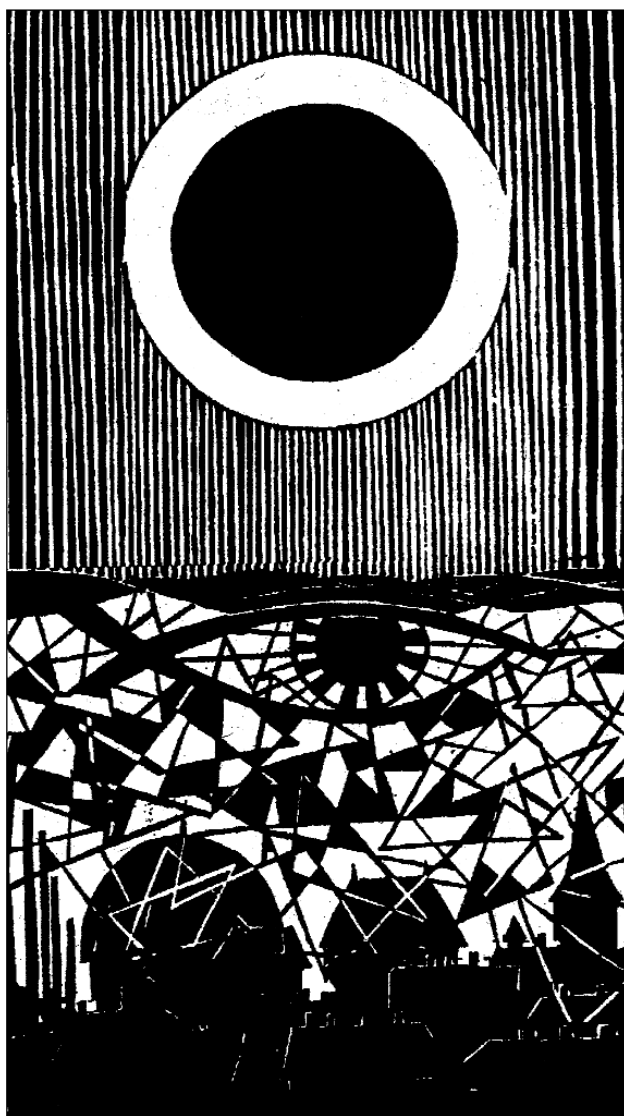
GUTTMAN MIHÁLY

SZABADI ILDIKÓ laudációja

Szabadiné Báza Ildikó 2003-tól az Apáczai Csere János Gimnázium zenetanárnője, és e rövid idő alatt komoly sikereket ért el iskolánk zeneoktatása területén. Szabadi Ildikó 1977. március 3-án született Kolozsváron, a Zeneiskolában érettségizett 1995-ben. 2002-ben végezte el a Gh. Dima Zeneakadémia zene-pedagógia szakát, majd egy évig helyettes zenetanárnéként oktatott a Gheorghe Șincai Gimnáziumban. 2003-tól az Apáczai Gimnázium oktatója a jelen tanévet is beleértve. Iskolánkba helyezése után nagy lelkesedéssel állt hozzá a munkához, és rövid időn belül felmérvén a zeneoktatáshoz szükséges segédanyagok helyzetét nekilátott a hiányok felszámolásához, beszerezte a szükséges hangszereket, oktatói CD-et, CD lejátszót, elektronikus zongorát stb.

Komoly szakmai felkészültségének köszönhetően hamar elsajátította a zeneoktatás gyakorlati módszereit, a diákokkal olyan közvetlen viszonyt alakítva ki, amely hozzásegíti őket a zene megismeréséhez és megszeretéséhez. A zene órák feszültségmentesek, a gyerekek szívesen és nagy lelkesedéssel kapcsolódnak be a munkába, a közös éneklés élménye örömet szerez nekik.

Szabadi Ildikó nagy érdeme, hogy a zene megszerettetése révén tovább tudott lépni a zeneoktatás területén, és az iskolában hanyatló kórusmozgalmat felelevenítette létrehozva a V–VIII. osztályosok gyermekkórusát és a IX–XII-es diákok vegyeskarát. A gyerekek lelkesen és szívesen járnak kórusra, élvezik a közös éneklés örömét. A tanárnő érdeme, hogy kialakította a gyerekekben a közös munka élményét, és olyan közösségi szellemet teremtett, amely az ön-

Napfogyatkozás, 1999

kéntességre alapoz, a diákok vetélkednek a kórusba való bejutásért, és nagy megtisztelésnek veszik a kórustagságot. Ezt csak úgy lehet elérni, hogy fellépési lehetőséget teremtett a számukra, és az elért sikerek serkentően hatottak a diákokra. 2003-tól napjainkig a kórus sikeresen lépett fel számtalan rendezvényen öregbítvén iskolánk hírnevét. A tanárnőnek köszönhetően 2005-ben és 2006-ban felléptek az iskolák közötti versenyen (amely tantárgy olimpiának felel meg), ahol megyei I. díjat nyertek, és részt vettek a megyeközi versenyen, ahol II. helyezést értek el mindkét alkalommal.

A leggazdagabb és legsikeresebb együttműködés az iskola kórusa a Romániai Magyar Dalosszövetséggel alakította ki. A szövetség által szervezett ünnepi kórustalálkozókon (Magyar Kultúra Napja, EMKE rendezvényei, Bartók, Kodály emlékünnepek, az 1956-os forradalom 50 éves évfordulója) sikeres előadásokkal örvendeztették meg a közönséget. 2006-ban Nagyszébenben, 2007-ben pedig Kolozsváron léptek fel a Március 15-i ünnepeken nagyszámú közönség előtt. Ezek mellett nincs olyan fontosabb iskolai rendezvény, amelyen ne lépjen fel a kórus Sza-

badi Ildikó vezényletével (Apáczai Napok, ballagás, karácsonyi ünnepség, tárlat megnyitó stb.), ezzel emelve a rendezvények színvonalát. Jelenleg a Madách Gimnázium meghívására iskolánk kórusa Budapesten szerepel, Magyarországra is elvitték iskolánk hírét.

Ezek alapján iskolánk számára is megtisztelőnek tartom, hogy munkája elismeréseként a Romániai Magyar Dalosszövetség díjjal jutalmazza Szabadi Ildikó kollégánknak.

WOLF RUDOLF

CSÍKI TIBOR laudációja

*Kérdezzétek, most már tudom
Nem mehettem másik úton,
A sorsomat dalba írták
Mezők fölött a pacsirták.*

(Csontos Vilmos: Hűség)

Valahogy úgy látom Csíki Tibor zenetanár-karnagy életpályáját, ahogy Csontos Vilmos Hűség című versében ilyen csodálatosan fogalmaz egy élethivatásról. Számomra azért különleges és érték ez az elhivatottság fiatal barátom részéről, mert amit tesz, azt a szülőfalujában annak a közösségnek a fölemeléséért cselekszi ahonnan vétetett.

Sok esetben helyén való, de senki ne gondolja, hogy előny falusfeleit nevelni, zenei hagyományait ápolni tovább fejleszteni. Főleg egy olyan településen, ahol több mint 200 vállalkozás van és jó életszínvonal. Ezen családok gyerekei számára nem a legfontosabb a hangszer művelése. Találnak divatosabb elfoglaltságot maguknak.

Zene iránti ragaszkodása már elemi iskolás korában megmutatkozott mint az iskola kórusának tagja, később trombitálni tanul. 1985-től mint gyerek már a gyergyócsomafalvi fúvószenekarban játszik.

1991-ben feloszlik a zenekar, és ahogy leszerelt 1995 őszén hozzálát a zenekar újjászervezéséhez, amely főleg kortársaiból állt, innen érvényes a Csontos vers 2-3. sora: *A sorsomat dalba írták, / Mezők fölött a pacsirták.*

Gondolom világos volt számára, hogy ő kell a zenekart újjászervezze, amit meg is tett. Karnagyként ismertem meg, amikor gyerekeket hozott a rétyi táborba, kis elegáns autóbusszal érkeztek a jól szituált gyerekek szülei kíséretével Rétyre, azóta is táborunk állandó részvevői a csomafalvi kis fúvósok. Az évek hosszú sora alatt állandó kapcsolatot tartottunk, amelyet nem más, mint a fúvószenéért tenni akarás tett barátsággá. Annak ellenére, hogy a szülőfalu és az azzal járó problémák sok esetben elkedvetlenítették, kitart munkájában, nem adta föl. Immár mint szakember áll a zenekar előtt, nevével együtt két kisgyerek mellett nem kis áldozattal, elvégezték a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneművészeti Akadémia Tanárképző Főiskola távoktatási szakát. Íme két zenetanár, akik nem mehettek más úton, mivel a sorsukat dalban írták. Hogy Csíki Tiborra esett a választás az évi kitüntetés alkalmából azt hiszem, hogy már nem kérdés, szakemberként áll a zenekar élén. Szaktudása birtokában a csomafalvi művelődési otthonnak személyében olyan igazgatója van, aki véleményét tud formálni az intézmény művelődési életnek irányáról. Mint a Gyergyószentmiklósi Fogarassy Mihály Általános Iskola zenetanára tudatosan neveli irányítja tanítványait a zene szeretetére és an-

nak jelentőségére vallva Kodály híres mondását: „Zene nélkül nincs teljes ember”. Teszi ezt amikor Kodály hazájában sorra szüntetik meg a nagy hagyományú zeneiskolákat. Tudja, hogy a mi világunk attól függ, hogy ki milyen lelkiállattal áll a katedrán, a zenekar előtt. Lámpásként azok előtt, akik mellé állnak egy nemzetközösség fölemeléséért, hisz nyelvük szigorú őrzése mellett a zenei anyanyelv az, amelyben érez egy nemzet.

Meggyőződésem, hogy Csíki Tiborban olyan zenetanár -karnagyot tisztelünk, aki a déli harangszókor nem dobja vissza a maltert a vakolókanalból, mert ez a hivatás egész embert, igazi egyéniséget és jó magyart követel.

Sok sikert további munkához, és kívánom, hogy szép családdal együtt örömtök teljen benne, és mindnyájan büszkéek legyünk a jövőben is rád.

KELEMEN ANTAL

VARGA PÉTER laudációja.

Volt egyszer egy osztály. Történt, hogy néhai Varga Miklós gyermekgyógyász főorvos ikerfiai, Miklós és Péter már elvégezték az első osztályt, amikor édesapjuk azzal a céllal keresett meg a szatmári zeneiskolában, hogy a II. osztállyal kezdődően próbálkozzunk magyar osztályt is indítani az addig csak román nyelven működő zeneiskolában. Bár kezdő tanár voltam, az ötlet nagyon tetszett, ugyanis én minden iskolámat anyanyelvemen végeztem, de a sors fintora miatt csak román tagozaton tanítottam. Varga édesapa érvei között az is szerepelt, hogy ő jól ismeri a várost, én csak kísérjem el az ismerős családokhoz, mint leendő zenetanára a II. osztályosoknak. Senkinek sem kívánom, hogy annyi megfélemedett, megnyomorodott magyar emberrel találkozzon, mint mi ezeken a látogatásokon. Mégis sikerült felbátorítanunk kilenc családot, hogy írásban kérvényezzék a magyar II. osztály jóváhagyását. Sajnos, ez a kis csapat csak három évig tanulhatott együtt magyarul, mert V. osztálytól kezdve az akkori igazgató kétfelé osztotta őket, kiegészítendő a két román V. osztályt. Természetesen a gyerekek és a családok nem álltak kötélnek, inkább szétszéledtek, ki erre, ki arra. Varga Péter további sorsáról és a zenei művelődésről így emlékeznek:

„1961. június 17-én születtem Szatmárnémetiben. Édesanyám révén már az óvodában elkezdtem zenével foglalkozni, kicsi koromtól zongorázni tanultam. Az elemi osztályokat az akkori 1-es számú iskolában kezdtem el. Másodikos voltam, amikor azt az osztályt áttették a zeneiskolába (láthattuk, milyetén). Az V. osztályt már az 5-ös számú ipari szakközépiskolában folytattam úgy, hogy közben, mint külsős tanuló végeztem a zeneiskolát is. Szerettem jární zongorára és a zeneiskola gyermekkórusába. Mivel szüleim annak idején énekeltek a székesegyház kórusában, meg a Tanügyi Kórusban, mi is mint gyerekek sokszor ott voltunk a próbákon, sőt a Városi Művelődési Ház Kamarakórusával egy brassói fesztiválon is énekelünk.

A VI. osztály közepén könnyűzene együttest alakítottunk az iskolában. Gimnáziumi éveimet továbbra is az 5-ösben (ma Kölcsey Ferenc Főgimnázium) folytattam, reál tagozaton. Ezekben az években a zenetanulást a Népművészeti Iskolában tudtam megoldani. A középiskola befejezése után a kolozsvári

Építész mérnöki szakon végeztem. Katonáskodásom alatt sem hagytam fel a zenéléssel, ugyanis Szilágyi Károly kolozsvári operaénekesrel közösen katonakórus vezetését bízta ránk a parancsnok. Ebben az évben a Megéneklünk, Románia megyei szakaszán I. díjat nyert a kórusunk.

Az egyetem és a katonaság elvégzése után végleg visszakerültem Szatmárra, ahol folytattam az együtessel a próbákat és a fellépéseket. Közben megkértek, hogy a Népművészeti Iskolában tanítsak dzsesszzenét és könnyűzenét, ami eltartott úgy három évig.

A székesegyház kórusában már a 80-as évek végétől énekelek. A rendszerváltást követően, néhai Reizer Pál megyéspüspök kérésére és Fejér Kálmán volt tanárom biztatására elvállaltam a kórus vezetését. Az elmúlt jó tíz év alatt sok szép emlék gyűlt össze. Rendszeresen szolgálunk a székesegyház ünnepein, valamint az itt szervezett templomi kórusok találkozóin. Énekelünk Ausztriában, Mariacellben az ottani búcsún. Felléptünk Szlovákiában, Kassán az egyházi kórusok seregszemléjén. Találkoztunk Encsen az ottani kórusossal közös templomi szereplésen. Meghívást kaptunk 2005-ben a Szegedi Városnapok rendezvényeire. Ebből az alkalomból Ópusztaszeren is együtt énekelünk magyarországi és külföldi kórusokkal. Gyakoriak cserekapcsolataink az ikertestvérem által vezetett Téglasi Pedagógus Kórusossal. Tőlük műsorpolitikánkat javító kottákat és szükség esetén létszám-kiegészítő segítséget is kapunk.

Mint volt tanára és kórusának hű énekes, igen szépnek és jónak ítélem meg a keze alatt elért sok sikert, ezért javasolom, hogy a 10 éves kemény munka elismeréseként Varga Péter karnagyunkat részesítsük Márkos Albert-díjban. Kísérje Isten áldása további munkáját is!

FEJÉR KÁLMÁN

KULCSÁR GABRIELLA laudációja

„Ha mindenki első hegedűt akarna játszani, nem lehetne zenekar. Becsülj meg minden zenészt a maga helyén” – mondta Kodály. Kulcsár Gabriella ennek a nagy zenekarnak az egyik tagja, aki érzi és aláveti magát annak, amit szintén Kodály mondott a növendékeinek: „Légy szerény! Még semmit sem gondoltál ki, amit mások előtted nem gondoltak. Ha pedig sikerül valami újat kitalálnod, tekintsd felülről jött ajándéknak, amit meg kell osztani másokkal.”

Ezzel a gondolattal indult útnak, miután 1977-ben elvégezte a Zeneakadémiát. Bár tudta, hogy ez az út göröngyös, buktatókkal teli, mégis bátran állt az akadályok elé.

Míg a sportoló 11 gátat néhány másodperc alatt lefut és célba ér, Kulcsár Gabinak több, mint egy évtized kellett ahhoz, hogy miután 11 iskolában tanított, 5 vidékiben és 6 kolozsvárban, 1990-ben végleg megérkezzen a mai állomáshelyére, a kolozsvári Sigismund Toduța Zeneművészeti Közéiskolába.

1981-ben Bánffyhunyadon állomásozott, ahol dacolva az akkori politika tilalmaival, kórusával együtt sikeres műsort állított össze a Bartók-centenáriumra. Csak tiszta forrásból címmel, amit a későbbiekben más csoportokkal is színpadra vitt.

Mindig és mindenhol igyekezett megszerettetni a közös éneklést, a szívekbe ültetni az együtténeklés

örömét. A kommunizmus idején is talált módot arra, hogy a kötelező hazafias, ceausisista énekek helyett román és magyar népdalfeldolgozásokat tanítson. Így tett akkor is, mikor a szászfenesi tanárok kórusával, az egyetlen kórusfesztiválon, a Megéneklünk, Románián szerepelt. A magyarul névelő kórus A fonóban című összeállítással országos első díjat nyert. Mekkora önfeláldozást, bátorságot és munkát jelenthetett a mostoha világban egy magyar ajkú falusi felnőtt kórust olyan szintre emelni, hogy egy ilyen díjat megnyerhessen.

Állandó munkáigényét nem elégítette ki csak az iskolai tevékenység. Gyermekszeretete ösztönözte arra, hogy 1990-ben megalapítsa a kolozsvári monostori Kuckó Gyermekcsoportot, amelynek 1993-ig szellemi mentora és vezetője volt. A különböző zene-irodalmi összeállításokkal sokat szerepeltek itthon és Magyarországon. Ehhez a periódushoz kapcsolódik az a kitüntetés is, amelyet 1992-ben a pécsi Apáczai Csere János Nevelésközpont adományozott a Kolozsváros, olyan város című műsoraért. A kitüntetés neve: Az emberért, tökéletesen illik Kulcsár Gabriellára.

Közben állandóan figyelt arra is, hogy szakmailag tovább képezze magát A véglegesítő vizsga, a második fokozat után, 1995-ben megszerezte a első tanári fokozatot a Zenés vetélkedők, versenyek esztétikája című dolgozatával, és az évek folyamán számos továbbképző tanfolyam hallgatója volt.

Gazdag, termékeny évek következtek. A kolozsvári Zeneművészeti Közéiskola tanítványaival részt vett, a Zabhegyező gyermek animátorok szervezésében, a budapesti gyermekfesztiválon. Munkájának elismeréseként megkapta a Collegium Transilvanicum Alapítvány ösztöndíját Zenés játék című írásáért, valamint Örökségünk, Kolozsvár művelődéstörténeti kézikönyvéért.

Gondoskodását, odafigyelést arra, hogy a gyerekek lelkéhez minél közelebb kerüljön a zene birodalma, minél könnyebben elsajátítsák a zenei alapképességet, az 1998-ban megjelent Zene és játék című könyve tanúsítja.

Ugyancsak 1998-tól lesz a Szabadság állandó munkatársa, alkalmanként az Agnus Rádió külső munkatársa, és írásai jelennek meg a Génuszban, a Diákabakban és a Kalotaszegben.

2005-ben az Erdélyi Magyar Zenetudományi munkaközösség fogadta tagjává, ezen kívül a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség valamint az Erdélyi Múzeum Egyesület tagja.

2006-ban a Zenélő Kolozsvár című projekt irányító tanára volt, amely hat előadást és egy kiállítást jelentett, és amelyet a kolozsvári Magyar Opera előcsarnokában rendeztek meg.

Hatalmas életpályával találkozunk, amelyből csak néhány momentumot ragadtunk ki. Mindezek után megkérdezhetnénk: vajon mire való e hosszas, fáradságos tanulás, munka? Hogy versenyeket nyerjünk? Társaink fölé kerekedjünk? Nevet szerezzünk? Kulcsár Gabi esetében semmiképpen nem, mert tudja, hogy akiben van tehetség, az köteles kiművelni a legmagasabb fokra, hogy embertársainak minél nagyobb hasznára lehessen. Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, közösségnek szolgálni tud. Gabi teszi ezt szerényen, közvetlenül. Tanítványait sugárzó, meleg tekintetével öleli át, egyengeti útjukat, mert érzi, hogy ott van az én és

a te. Valaki, aki beszél, és valaki, aki meghallgatja. Valaki, aki ad, és valaki, aki elfogadja. Igazi pedagógusként elfogadja, hogy ha csak egy diáknak sikerült átadni tudását, akkor is megérte, mert a porszemben is csillagerő rejlik.

Szólnunk kell népszerűségéről is. Tudott, hogy a népszerűséghez valami különlegeset kell produkálnunk: átlagon alulit, vagy átlagon felülit. Bár őt sem kímélte a sors, sok fáradtságot, komoly betegséget, kisebb-nagyobb nehézséget gördített elé, és mégis legtöbbször mosolygó arccal, ragyogó, nyílt tekintettel néz az őt körülvevő világra.

Ha Kulcsár Gabriellát csak egy szóval kellene jellemeznünk, azt mondhatnánk, hogy adakozó. Igen, adja a könyveit, a tudását, a türelmét, a szeretetét. Ezzel mintegy aláveti magát az útra bocsátó Hatalomnak, amelyet Hamvas Béla így közvetít: „Rád bízok minden embert külön, kivétel nélkül mindenkit. Segíts, adj enni, adj ruhát, mindenkire vigyázz úgy, mint magadra, és ne hagyj a sötétben elmerülni. Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, osszad meg. Az egész világ a tiéd. Szabad vagy a kövektől az éterig. Ismerd meg, senki sem tiltja, de jaj neked, ha magadnak tartod!”

És hogy ez mennyire igaz, alátámasztja egy ismeretlen szerző is, és nem kevésbé Kulcsár Gabriella egész lénye, tevékenysége: „Adj, amid van, adj, amíg van, / Ne bánd, hogy nem marad, / S ha már szétosztottad minden javad, / Oszd széjjel magadat. Adj, amíg van, / Hadd legyen boldogabb a másik, / Kinek lényéből az öröm rád visszasugárzik.”

Adakozásainak, szakírásaival a tömegzenei nevelésben elért munkájának elismerése jeléül, a Romániai Magyar Dalosszövetség ma Kulcsár Gabriellának adományozza a 2007-es Seprődi János-díjat.

BEDŐ ÁGNES

BALÁZS ÁGNES laudációja

Gondolom, nem sokan álltak ilyen fiatalon a laudáltak sorában. Balázs Ágnes nem is kevéssel a harmadik x előtt érdemelte ezt ki. Ennyit talán illő elárulni életkoráról, már csak azért is, mert fiatalágát mindenképpen nehéz lenne titkolni. Mivel életkora se nem érdeme, se nem szégyene senkinek, az ő esetében is azt szeretném elsősorban kiemelni, hogy milyen korán kellett elkezdenie a közért tevékenykedni ahhoz, hogy máris méltó legyen a legkiválóbbak közé sorolni.

Popper Péter *A belső utak könyve* című munkájában utal arra, hogy milyen mértékben határozza meg életünket a család, a gyermekkor, az iskola. „Lehetetlenség, hogyha az alap rendetlen, fölötte rendes legyen az épület” – állítja. Balázs Ágnes esetében nem véletlenül csillant fel a szemem erre a megállapításra. Esetében nem csupán a szerető, támogató családi háttérrel szeretném kiemelni, hanem azt a képzést is, mely sokaknak megadatott és megadatik ma is, de igazán szilárd alapot mégis csak az Ágnes-típusú diákoknak nyújthat. Azoknak, akik kíváncsiak, de nem felületeseek. Akik kitartóak a munkában, de ugyanakkor kreatívak. Akik elvégzik a rutinszerű, olykor nem egészen kellemes feladatokat, de nem áldozzák fel művészi aspirációjukat. Meggyőződésem, hogy a zenetanulásnak tulajdonítható értékek mindezek.

Balázs Ágnes esetében ez a beszélgetési zeneiskolá-

ban kezdődött, majd a kolozsvári Sigismund Toduta Zenei Szakközépiskolában, valamint a Gheorghe Dima Zeneakadémián folytatódott. 12 évig Adina Mureșan tanárnó irányításával zongorázott, a Zeneakadémián pedig Adriana Bera tanította. Ekkor már orgonaszakra is beiratkozott, ahol Erich Türktől tanult.

Miközben sokan nehezen küzdenek meg egy főiskolai képzés vagy egy munkahelyi igényelte feladatokkal. Balázs Ágnes már egyetemistaként kántori szolgálatot vállalt a Kolozsvár-Belvárosi, ismertebbe nevén Farkas utcai Református Egyházközségben. Erre a munkára nem csupán kiváló orgonajátéka tette alkalmassá, hanem szervező-, kezdeményező-készsége is. Már a legelején két kórust alapított, a Kálvin énekkart, valamint a Dávid Ifjúsági kórust. Kórusaival természetesen elsősorban a Belvárosi Református gyülekezeti alkalmakat teszi ünnepélyessé. Azon kívül pedig számtalan alkalommal fellépett kórusaival a hagyományos tordaszentlászlói Szent László napi kórustalálkozón, más kolozsvári gyülekezetekben: Alsóvárosban, Hídelvén, Kolozsmonostoron, a Belvárosi Unitárius egyházközségben, illetve Marosludason szervezett találkozókön, illetve gyülekezeti alkalmakon.

2006 őszén merész kezdeményezése volt: Kolozsvári Magyar Gyermekkórust alapított. Sokan voltak pesszimisták az ötlet megvalósíthatósága tekintetében. Ő nem ezekre, hanem a találmányára, és – talán meg szabad említeni – őt munkájában messze menően támogató férjére hallgatott. Újsághirdetéssel kórustáborba invitálta az énekelni szerető gyerekeket. Egy hét alatt közösséggé formálta az összesereglett ifjú csapatot. Az ezutáni rendszeresített próbákön már összeszokott, egymást ismerő, az éneklés örömébe belekóstolt kórustagok engedelmeskedtek az apró termetű, de annál határozottabb karmester néniének. Ágnesen kívül illesse dicséret e helyen azokat a szülőket, akik azóta is vállalják, hogy egy fárasztó munkahét után, a péntek délutáni embertelen forgalomban, a parkolóhelyet vadásztrófeaként értékelve, gyermeküknek a közös éneklés élményét nyújtásák.

A Kolozsvári Magyar Gyermekkórus rövid fennállása óta többször fellépett már a Farkas utcai templomban, a Kerekdombi Református Templomban, a tordaszentlászlói, a szászrégeni gyermekkórus-találkozón, valamint röviddel ezelőtt a Kodály-napokon.

Balázs Ágnes Farkas utcai kántor-organista tevékenységének egyik legfontosabb vetülete a zenei élet felvirágoztatása. Férjével együtt értékes és sikeres hangversenysorozatot szerveznek, melyeken egyaránt fellépnek kezdő muzsikuskok és nagynevű, befütt zenészek.

Laudációm elején hangsúlyoztam, hogy egy igen ifjú hölgy a kitüntettünk. Ehhez a gondolathoz szeretnék visszatérni, hiszen ez nemcsak a dicséretre méltóságot hordozza magában, hanem az előtte álló, reményünk szerint sikerekben gazdag jövőt is. Kosztolányi szavaival szeretném Ágneset továbbálmódásra biztatni: „Egyetlen ideált sem szabad egészen megvalósítani. Akkor vége. Csak maradjon fön a felhők között. Úgy hat és úgy él.”

KÁLLAY M. TÜNDE

A játékos gyermekirodalom erényei

A maga nemében rendkívül érdekesre sikeredett író-olvasó találkozóra került sor november 13-án a Kolozsvári Állami Magyar Színház emeleti előcsarnokában, melyen az eredeti elképzelés szerint bemutatták Markó Béla: A pinty és a többiek, Hány életünk volt című könyveit, valamint Tompa Gábor Kilenckvenkilenc szonett verses kötetét és a Tatu hozománya című gyermekverseket tartalmazó kötetét. A két alkotó neve mágnesként vonzotta az érdeklődő közönséget, mely távolról sem csak gyerekekből és gyakorló szülőkből, nagyszülőkből állt. Mivel mindkét személyiség nem csak irodalommal foglalkozik, hanem tevékenységük folyamán beírták nevük Erdély politikai és kulturális életébe is. Markó Béla jelentős RMDSZ-politikus, Tompa Gábor világszerte ismert színházi szakteknitely. Magát az eseményt Szép Gyula, a Kolozsvári Magyar Opera igazgatója és az RMDSZ hangadó politikusainak egyike vezette fel. Megadván a két jelenlévő kiadónak, azt a lehetőséget, hogy kifejtett munkásságukról beszéljenek. Hajdú Áron a Book Art kiadó erényeit, Kozma Mária a Pallas-Akadémia érdemeit hangsúlyozta ki. Az előbbinél Markó Béla írásai, a másodiknál Tompa Gábor művei jelentek meg. Mindketten egybe csengően arról beszéltek, mennyire fontos az igényes kivitelezés, amely érvényesítheti a könyvek tartalmát. Nem mindegy, mit vesz a kezébe a gyermek. Ezért is nagyon fontos a gyermekek számára szánt könyveknél az illusztráció. A Book Art gyermekvers kötetét Koszti István Miklós, a Pallas-Akadémia kötetét Csillag István illusztrálta.

A két szerző közötti beszélgetés levezetése a Pallas-Akadémia szerkesztőjére, Kozma Máriára hárult. Amint mondta a gyermek leginkább a jelenben él, és gyermekszemmel nézi a világot. Tompa Gábor arra figyelmeztetett, hogy a gyermekek a mai technikai lehetőségek közepette, rengeteg információt kapnak a mozgóképtől. Szerinte az sem közömbös, mennyire gyakran viszik őket bábszínházba, színházba. De a legegészségesebb, ha a gyerek az, aki meghatározza, mit is szeretne fogyasztani. Markó véleménye, mint gyakorló apa és költő, azt állítja: nívós dolgot kell a gyermek kezébe adni. Ez a könyvekre is vonatkozik. A szép kiállítású könyveket, megfelelő tatalommal. Példaképpül Benedek Elekét említette.

Ez a gondolatsor volt az, ami minket arra sarkalt, hogy feltegyük a következő kérdésünket: Az erdélyi gyermekirodalom bizonyítottan komoly értékeket képviselt a múltban is, hiszen nem csak Benedek Elek, hanem, ha jól meggondoljuk, akkor a ma szülői és nagyszülőinek egy bizonyos része többek között a Napsugár című gyermeklap olvasója volt, melyben kiemelkedő szerepet töltött be Veress Zoltán: Tóbiás és Kelemen sorozata. De a lap munkatársa volt a teljesség igénye nélkül Kányádi Sándor, Fodor Sándor, Méhes György, Bálint Tibor, Bajor Andor és még sokan mások. Az elődök tisztelete, ezek munkássága a szerzőkre mennyire hatott?

Markó Béla bevallotta: hat éves volt, amikor a

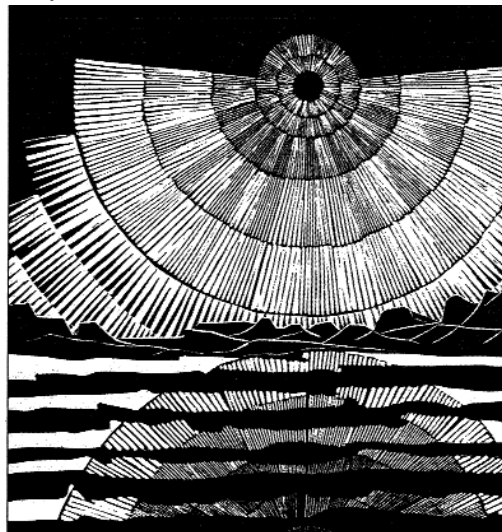
Kozma Mária, Markó Béla, Tompa Gábor

Napsugár első száma megjelent, zsebpénzből megvette és olvasta a lapszámokat, ezeken nőtt fel. Érdekesnek tartotta azt is elmondani, mennyire gazdag az erdélyi magyar gyermekirodalom, melyből számára Veress Zoltán az egyik klasszikusa. Bajor Andor paródiája a Tóbiás és Kelemenről sem elhanyagolandó. Fejből idézett sorokat a Bajor-paródiából. Azt is megfogalmazta, hogy nagyon sokan egzisztenciálisan a Napsugárhoz menekültek be. Ennek is köszönhető, hogy a gyermekirodalomban olyan sok értéket fedezhetünk fel.

Tompa Gábor Szilágyi Domokos ilyen irányú munkásságát értékelte. A gyermekirodalomban van egy nagyon fontos, elem a játékoság. Ez a játékoság a magyar nyelvben hihetetlenül gazdag. Ezt bizonyította be Weöres Sándor is, és még nagyon sokan. Ennek a játékoságnak felszabadító hatása van. Ha sikerült megmaradnunk játékosnak, akkor valamiképp megőrizzük gyermeki őszinteségünköt, és ez azt is jelentheti, hogy a játékot komolyan tudjuk venni. Ez nagyon fontos dolog a színházi embereknek de nagyon fontos, az hogy a görcsösséget is feloldja melynek eredménye, hogy az alkotó ember, bizonyos jelenéseket józanul ítéljen meg.

CSOMAFÁY FERENC

Északi fény

Nem tudják letiporni?

Tizenkettedszer rendezték meg ez alkalommal, Kolozsváron a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napokat. A négynapos rendezvénynek a maga nemében átgondolt programja volt, melyet végig nézni egy embernek nem lehetett valami könnyű feladat. Az eredeti cél az volt, hogy minél jobban megismerjék egymást a résztvevők. A látottak alapján állíthatjuk, hogy nagyon sok régi ismerős többször találkozott ezen a rendezvényen. Ez azt is jelentheti, hogy már összeszokott társaság belterjes megnyilvánulásról lehet szó.

A Kisebbségi Magyar Filmnapokat a szeptember 21-én a Transzit Házban tartották. A rendezvény első része: A csönd képei – Délvidéki filmkaleidoszkóp Siflis Zoltán filmrendező bevezetőjével indult, melyből a jelenlevők megtudhatták, ha vázlatosan is a vajdasági magyar filmes élet nehézségeit és problémáit, ami egészen a hatvanas évek elejéig ment vissza. Amikor élve a Televízió adata lehetőségeikkel délvidéki magyarságot érdeklő dokumentumfilmeket készítettek. Kialakult egy alkotó csoport, akik a 90-es évek elejéig folyamatosan készítették játékfilmeket és dokumentumfilmeket. Elkészült 68-tól erőrefelé 14 teljes estét betöltő játékfilm, és közel 780 dokumentumfilm. Ezeknek a filmeknek szerzői magyarok és magyar témával is foglalkoznak. A kilencvenes évek derekba törték ezt az alkotói folyamatot. A kisebbségi kultúrán belül a délvidéki magyar filmművészet szenvedte el a legnagyobb veszteséget. A filmkészítéshez pénz kell, drága műfaj. A háború után tízéves kiesés volt a magyar filmgyártásban. A nagyobb önbizalommal rendelkező alkotók az anyaországhoz fordultak anyagi támogatásért, ami meg is történet, és ez nagy mértékben járult hozzá, hogy folytonos filmgyártásról beszélhetünk.

A látott filmek közül ez alkalommal egyet emelnék ki: Nagypáti Kukac Péter mennybemenelete (1999) – magyar-jugoszláv-francia filmdráma (rendező: Bicskei Zoltán) Díjak: Grand Prix (Lakiteleki Filmfesztivál), Arany Aréna (Újvidéken 2002) Forgató-

könyv: Egri Pál és Bicskei Zoltán. Operatőr: Jovan Milinov. A 117 perces film szereplőinek nevét érdemes megjegyezni, Szilágyi Nándor, Nagy József, Bicskei István, Döbrei Dénes, Kovács Frigyes, Gemza Péter, Sárvári József, Stevan Sulajic, Ábrahám Irén, Magyar Attila, Lagundzsín Brigitta. Csodálatosan szépen alakítanak. Érződik a rendező-forgatókönyvírójának bőven volt ideje kihordani a témát, ami a bácskai tanyavilág két világháború közötti szegény tanyavilágában játszódik. A főszereplő Nagypáti Kukac Péter festő (1908–1944) rövid életében, egy széteső, magára hagyott elárvult világot látunk. Melyben hihetetlen energiák csapnak össze. Melyből a kivezető út csak az álmok világa. Ebben a milióben a reménykedés több ezer éves hagyományára épülő önörködése diadalmaskodik. Az aranykori emlék időtlen tisztaságvágya, a belső lét igaza, ha egyes esetekben halványan, gyöngébben, vagy akár eltorzulva is, de minden lényben elevenen él. Megrázó film, mely képi nyelvezetének következetes alkalmazásával eléri azt, hogy a néző elgondolkodjon a látottak felett, és véleményt alkosson egy olyan életéről, amit legmerészebb álmaiban, elgondolni sem merne.

Szeptember 22-én, szombaton délután 6 órától a Kolozsvári Magyar Operában Kárpát-medencei kulturális műsort adtak elő. Az egybegyűlteket Markó Béla, az RMDSZ szövetségi elnöke köszöntötte. Amint mondta a gálaműsoron: a magyar nyelv egységes, s bár a történelem számtalanszor szétszakított bennünket, külön-külön sorsra ítélte, csodák csodája, sem az utóbbi nyolcvan évben, sem azelőtt a mi nyelvünket szétdarabolni nem lehetett. Talán másként ejtünk egy-egy szót, de megértjük egymást. Csodálatos tulajdonsága ez a magyar nyelvnek. Néha arra kell gondolnom, hogy tulajdonképpen ez tartott meg minket. Ez a csodálatos ereje a magyar nyelvnek és kultúrájának, amelyet sem török, sem tatár, sem a Trianon utáni szomszéd népek elfojtani, eltiporni nem tudtak. A vendégek részéről Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke,

Göncz László, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója, Görföl Jenő, a Csemadok Országos Választmányának főtitkára és Siflis Zoltán, a vajdasági Magyar Nemzeti Tanács Intézőbizottságának tagja mondott köszöntőt.

A Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napok programjában még szerepelt pénteken du. fél 4 órától egy képzőművészeti és fotókiállítás a Kolozsvár Galériában, melyet a Kolozsvár Társaság alelnöke, Horváth Andor nyitott meg, közreműködött Fülöp Anita kárpátaljai versenyező. Szombaton de. 10 órákor a Györkös Mátyás Albert Emlékházban új IN-TERMIX-könyveket mutattak be, délután 5 órákor a Kolozsvári Magyar Opera emeleti előcsarnokában pedig népművészeti kiállítást rendeztek, melyet Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus igazgatója nyitott meg.

A rendezvénysorozat keretében szeptember 21-én, pénteken du. 5 órától Tordaszentlászlón és Méréban is kulturális rendezvényekre került sor helybéli hagyományörző csoportok és magyarországi, kárpátaljai, felvidéki, vajdasági vendégek közreműködésével.

A rendezvénysorozat záró akkusaként, szeptember 23-án, vasárnap de. 11 órákor megkoszorúzták a Mátyás-szoborcsoportot. Ez alkalomból köszöntő beszédet mondott László Attila városi önkormányzati képviselő, az RMDSZ Kolozs megyei szervezetének elnöke.

CSOMAFÁY FERENC

Az egri Dsida Jenő Baráti Kör

Az idén ünnepeltük Dsida Jenő születésének századik, a Dsida Jenő Baráti Kör megalakulásának tizedik évfordulóját. Programunkat elsősorban ezekhez a jubileumokhoz igazítottuk. Számos hazai és határon túli megemlékezésre kaptunk meghívást Egertől Szatmárnémetiig, Nagyváradig, Kassáig, Kalocsáig és Budapestig, s valamennyinek eleget is tettünk.

Január 20-án zajlott le az egri Forrás Gyermek és Ifjúsági Központban Az ötágú síp üzenete című szavalóverseny, melyen határon túli (erdélyi és délvidéki) versenyzők is részt vettek. A nyolcadik alkalommal megtartott rendezvényt ebben az évben is támogattuk. A Magyar Kultúra Napját köszöntő megnyitó beszédében a Kör elnöke – aki a szavalóverseny zsűrielnöki tisztét is betöltötte – megemlékezett Dsida Jenő születésének századik évfordulójáról. A szavalóverseny szünetében Ungvári P. Tamás bemutatta Angyalok citeráján című Dsida-műsorát. A szavalóversenyéről felvételt készített az egri televízió, melynek a sugárzását több alkalommal is megismélték.

Április 4-én (nagyszerdán) a Segít a Város Alapítvánnyal összefogva a Keresztény Ifjúsági Klubban Keresztút címmel kiállítást rendeztünk a sepsiszentgyörgyi képzőművész, Hervai Katalin alkotásaiból. A tárlatot Demkó Balázs, irodalmi egyesületünk lelkipásztora nyitotta meg. Közreműködött Okos Tibor, a Népművészet Ifjú Mestere és Ungvári P. Tamás előadóművész. A programról Hit-vallás című műsorában tudósított az egri televízió.

Április 25-én a Kör elnöke Kassán a CSEMAPADOK meghívására a XXXVIII. Kazinczy Anyanyelvi Napok keretében előadást tartott a százéves Dsida Jenőről.

Május 9-én Lisztóczy László és Ungvári P. Tamás az egri Vitkovics-házban Emlékezzünk a 100 éve született Dsida Jenőre címmel tartott előadást. Erről beszámolt az egri televízió Margó című kulturális műsora. 15-én Kalocsán a helyi önkormányzat nagyvonalú támogatásával Dsida Napot rendeztek elnökünk régi tanítványai, s a nagy gonddal előkészített megemlékezésre egykori tanárukat is meghív-

ták. A város általános és középiskolai tanulói részére szavalóversenyt szerveztek, melyre csak Dsida-verssel lehetett benevezni. A kötelező szöveg Dsida Gyertyaláng című, köteteiben még meg nem jelent verse volt, melyet a Dsida Jenő Baráti Kör egyik kiadványa közölt újra. A szavalóversenyt az Egerből érkezett vendég nyitotta meg, aki az esti eredményhirdetés keretében előadást is tartott Dsidáról. Az előadást meghallgatta a helyi önkormányzat több képviselője és Bábel Balázs kalocsai érsek is. Május 17. és 19. között a költő szülővárosában, Szatmárnémetiben Dsida Napokat szerveztek, melyen a Dsida Jenő Baráti Kör négytagú küldöttséggel képviseltette magát. A küldöttség tagja volt Demkó Balázs, Füzesi Magda, Lisztóczy László és Meskó Bánk. 17-én mi is megkoszorúztuk Dsida Jenő Szatmárnémetiben felállított szobrát. Részt vettünk a tudományos tanácskozáson, amelyen egyesületünk két tagja tartott előadást: Füzesi Magda Dsida-versek kárpátaljai olvasata, a Kör elnöke „Nem hal meg senki szebben...” (Dsida Jenő a halál közelében) címmel. (A két előadás azóta nyomtatásban is megjelent az Évfordulós tanácskozások 2007 című, Muzsnay Árpád által szerkesztett, Szatmárnémetiben kiadott kötetben.) A záró rendezvényt 19-én este tartották meg a helyi színházban, ahol a szatmárnémeti középiskolás diákok előadták A költő feltámadása című műsorukat. Az irodalmi est végén Meskó Bánk a Dsida Jenő Baráti Kör nevében megköszönte a szép és fölemelő élményt. Másnap, május 20-án avatták föl Kolozsvárt az egykori Dsida-ház homlokzatán elhelyezett emléktáblát. Az eseményen Füzesi Magda képviselte egyesületünket, s koszorúzta meg az emléktáblát. Május 20-án mutattuk be Jászapátin a Jászapáti hit-szónoka (Pájer Antal válogatott prédikációi) című könyvet, mely a helyi Római Katolikus Plébánia és a Dsida Jenő Baráti Kör közös kiadásában látott napvilágot. Előzménye a Szent lant című, Pájer Antal válogatott verseit tartalmazó kötet, mely egyesületünk és a gyöngyösi Pallas Kiadó közös gondozásában jelent meg 2001-ben.

Pájer Antal Maklárón született 1814-ben. Az egri

Sátorosünnep a Dsida Körben – a vendégeket az elnök-házigazda, Lisztóczy László köszönti

...és a vendégsereg apraja-nagyja

jezsuita gimnáziumban és Gyöngyösön végezte középiskolai tanulmányait. 1835-től 1842-ig Egerben volt kispap, 1844 és 1848 között pedig a főszékesegyház hitszónoka. Petőfi elsőként őt kereste, amikor 1844 februárjában meglátogatta városunkat. Ezekkel a kiadványokkal tehát Eger irodalmi hagyományainak a gazdagításához is hozzájárultunk. Május 24-én a Keresztény Ifjúsági Klubban Sas Péter művelődéstörténész, Erdély-kutató tartott előadást Dsida Jenő és Kolozsvár címmel. Előtte Meskó Bánk a Dsida Jenő Baráti Kör tízéves tevékenységét méltatta. Okos Tibor fűrlyaszólójával, Ungvári P. Tamás szavalataival színesítette a programot. A rendezvényen megjelent a Dsida-család egyik ma élő leszármazottja, Dsida Ottó, aki az előadás után szót kért és köszönetet mondott Dsida Jenő emlékének ápolásáért. Aznap este fölkereste székházunkat is, ahol egyesületünk tagjaival beszélgetett. Az eseményről az egri televízió híradója és Kilátó című műsora tudósított. Május 31-én a Kör elnöke nyitotta meg az egri Ünnepi Könyvhétet, s beszédében említést tett Dsida Jenő és a Dsida Jenő Baráti Kör jubileumáról is.

Az Ünnepi Könyvhétre jelent meg a Dsida Jenő Baráti Kör támogatásával és elnökének előszavával Bozók Ferenc Szélkutya című, esszéket és verseket tartalmazó kötet. A könyv nagy sikert aratott, méltatások sora jelent meg róla. A Havi Magyar Fórum novemberi számában Vasvári Erika például így írt a kötetnek arról az esszéjéről, mely székfoglalóként hangzott el a Dsida Jenő Baráti Kör előző évi közgyűlésén: „Végére hagytam a Krisztus és Csöre című tanulmányt. A desszertet, legalábbis számomra. Ami itt sikerül Bozók Ferencnek, az esszében végrehajtott consecratio. Az Isten- és emberfelmutatás csodája – papíron.”

Június 5-én Lisztóczy László és Ungvári P. Tamás a budapesti Magyarok Házában tartott előadást A „magyar zsoldár” költője (Dsida Jenő Trianon-élménye) címmel.

Július 6-án búcsúztunk el első halottunktól, Juhász Tibortól, aki az egyik leghűségesebb tagunk, rendezvényeink szorgalmas látogatója volt, s aki körünkben osztatlan népszerűségnek és szeretetnek örvendett. A Dsida Jenő Baráti Kör képviselőjében négyen vettünk részt a temetésen, s helyeztünk el koszorút drága halottunk síremlékén. Július 13-án és 14-én a Dsida Jenő Baráti Kör küldöttsége (Demkó Balázs és felesége, Ács Katalin, Ungvári P. Tamás és Lisztóczy László) részt vett a KITÁSZ (a Kárpát-medencei Irodalmi Társaságok Szövetsége) nagyváradi vándorgyűlésén. A tanácskozás második napján a Kör elnöke és Ungvári P. Tamás Vonások Dsida Jenő portréjához címmel tartott előadást. A tanácskozás végén megtartott közgyűlésen az a döntés született, hogy a következő évben Egerben tartják meg vándorgyűlésüket, s a Dsida Jenő Baráti Kör tölti majd be a házigazda szerepét.

Július 20-án a Kör elnöke Parádfürdőn beszélt Dsida Jenőről az Eszterházy Károly Főiskola gyakorló általános iskolája által szervezett olvasótáborban. Júliusban kaptuk meg az egri ügyészségtől azt a levelet, mely a Dsida Jenő Baráti Kör tevékenységét ellenőrző vizsgálat eredményeit összegezte. Közhasznú egyesületünk működését jogszerűnek ítélték, elismeréssel szoltak színvonalas programjairól és kiadványairól, Eger kulturális életének gazdagításáról. Július 28-án délelőtt a főszékesegyházban részt vet-

tünk egyik legkedvesebb tagunk, Molnár Ferenc édesanyjának a gyászmiséjén. Aznap délután a kettes évforduló jegyében tartottuk meg ez évi közgyűlésünket, amelyen közel nyolcvan fő jelent meg. Imát mondtunk halottaink lelki üdvéért. Papunk megáldotta kismamáinkat, újszülötteinket és fölköszöntötte az Annákat. Nádasdi Zsuzsannát, aki május 19-én töltötte be tizennyolcadik életévét, a felnőtt tagozat tagjai közé fogadtuk. Fülöp Lajos, aki személyesen nem tudott részt venni a közgyűlésen, levélben és versben köszöntötte a rendezvényt. Czegő Zoltán, Cseh Károly és Füzesi Magda fölolvasta azokat a költeményeit, amelyeket Dsida Jenő emléke ihletett. Ezt követően Demkó Balázs és Ungvári P. Tamás Dsida-élményéről, legkedvesebb Dsida-verseiről vallott. Meskó Bánk szép és gondolatgazdag előadásában azokat a magyar verseket idézte és elemezte, amelyeknek a „majd” a vezérmotívuma, a kulcsszava. Németh Zoltán megemlékezett a Dsida Jenő Baráti Kör megalakulásának tizedik évfordulójáról. Kiállítást rendeztünk Gaál Anna képzőművészeti alkotásaiból, melyet édesanyja, a Dsida Jenő Baráti Kör alapító tagja, Román Éva nyitott meg. A megnyitót követően Pintér Áron közkívánatra bohócmutatvánnyal szórakoztatta a gyermektagozat tagjait és a felnőtteket. Az összejevetelt most is „vidám keresztényi lakoma” zárta.

2007. szeptember 16-án a Jászapáti hitszónoka (Pájer Antal válogatott prédikációi) című kiadványunkat félórás műsor keretében ismertette a Magyar Katolikus Rádió a Hagyományok éltetői sorozatban.

Október 10-én mutatták be a Magyar Írók Szövetségében a Dsida Jenő emlékkönyvet, mely a Dsida-centenárium alkalmából jelent meg Pomogáts Béla szerkesztésében, a budapesti Lucidus Kiadó gondozásában. A kötet Poeta angelicus című, 2003-ban megjelent kiadványunkból három tanulmányt vett át. A könyvbemutatón Meskó Bánk és az egyik tanulmány szerzője, Sas Péter képviselte közösségünket. Meskó Bánk rögtönzött hozzászólásában méltatta a kötetet, és tájékoztatta a jelenlevőket a Dsida Jenő Baráti Kör tevékenységéről, ez évi programjairól. Október 17-én Ungvári P. Tamás nagy érdeklődés mellett mutatta be Angyalok citeráján című felújított Dsida-műsorát a Keresztény Ifjúsági Klubban.

November 14-én a Kör elnöke Dsida Jenő és a 20. századi magyar szakrális költészet címmel előadást tartott az egri HÍD Keresztény Kulturális Központban. Irodalmi egyesületünk vállalta az ökumenikus kulturális szervezet további támogatását is.

December 8-án a Dsida Jenő Baráti Kör is képviseltette magát a KITÁSZ tisztújító közgyűlésén a Magyarok Házában, melynek egyik napirendi pontja a jövő évi egri vándorgyűlés előkészítése volt. December 21-én gyönyörű új kiadványunk jelent meg, az Emlékezők városában (Dsida Jenő életének főbb helyszínei régi képeslapokon) című összeállítás, mely névadónk századik születésnapja előtt tiszteleg. A kötetet Sas Péter lektorálta. December 28-án hagyományainkhoz híven megrendeztük a Dsida Jenő Baráti Kör karácsonyát. Egyesületünk nagymamája, Margó néni mézeskalácsra írta és a három méteres karácsonyfa csúcsára helyezte Jézuska és öt újszülöttünk nevét. Az összejevetelt Demkó Balázs gondolatai, Ungvári P. Tamás szavalatai, Meskó Bánk máriás előadása és éneke, Okos Tibor és gyermekei gyönyörűen

megformált dallamai színesítették. A gyermektagozat tagjai szavalatokkal, ének- és zeneszámokkal köszöntötték Jézuskát. Hálát mondtunk Istennek munkánk ez évi támogatásáért, és további segítségét kértük. A gyertyák meggyújtása és a villany eloltása után közösen énekeltek el a legszebb karácsonyi énekeket. Margó néni most is névre szóló mézeskalácsokkal ajándékozta meg a jelenlevőket.

Ebben az évben is termékeny együttműködést alakítottunk ki az egri Segít a Város Alapítvánnyal és Keresztény Ifjúsági Klubbal. Készséges partnereink volt a jászapáti Római Katolikus Plébánia és Városi Könyvtár, valamint a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár is.

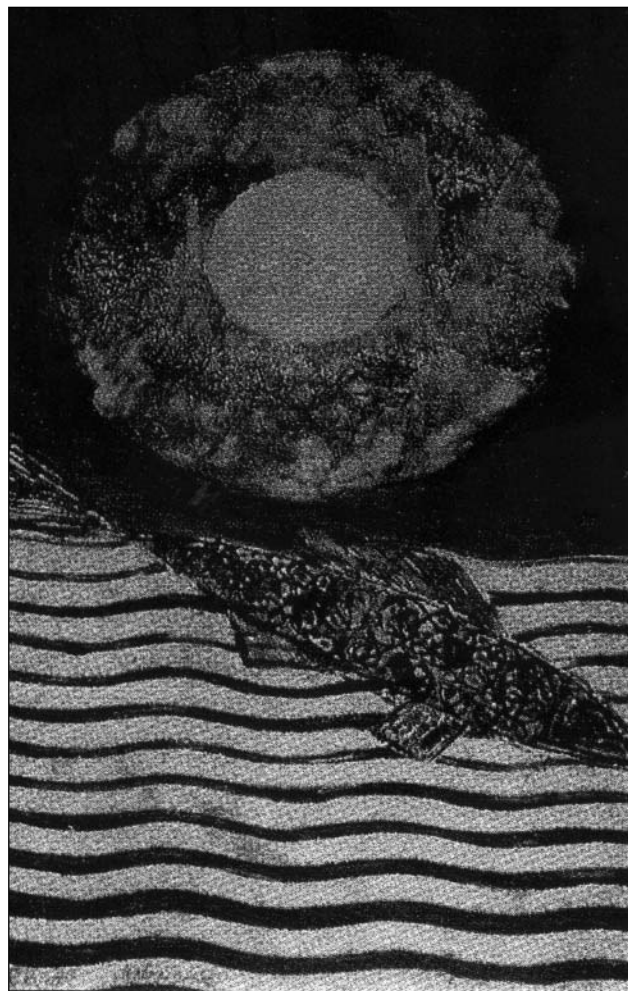
Az idén is sokan, naponta mindig legalább ötvenen, olykor még száznál is többen látogatták meg honlapunkat (www.dsidakor.hu). Az eddigi rekordot 3412 látogatóval májusban értük el, amikor Dsida Jenő századik születésnapját ünnepeltük. Egész évben összesen 28047 látogatónk volt. Szatmárnémetiben egy helyi újságíró azt mondta, hogy a Dsida-évfordulóról készített megemlékezésükhöz honlapunk nyújtotta számukra a legnagyobb segítséget. Újságjukban fényképet is közöltek a Dsida Jenő Baráti Kör egyik összejöveteléről.

Végül köszönetet mondunk mindazoknak, akik az idén a legtöbbet tették irodalmi egyesületünk si-

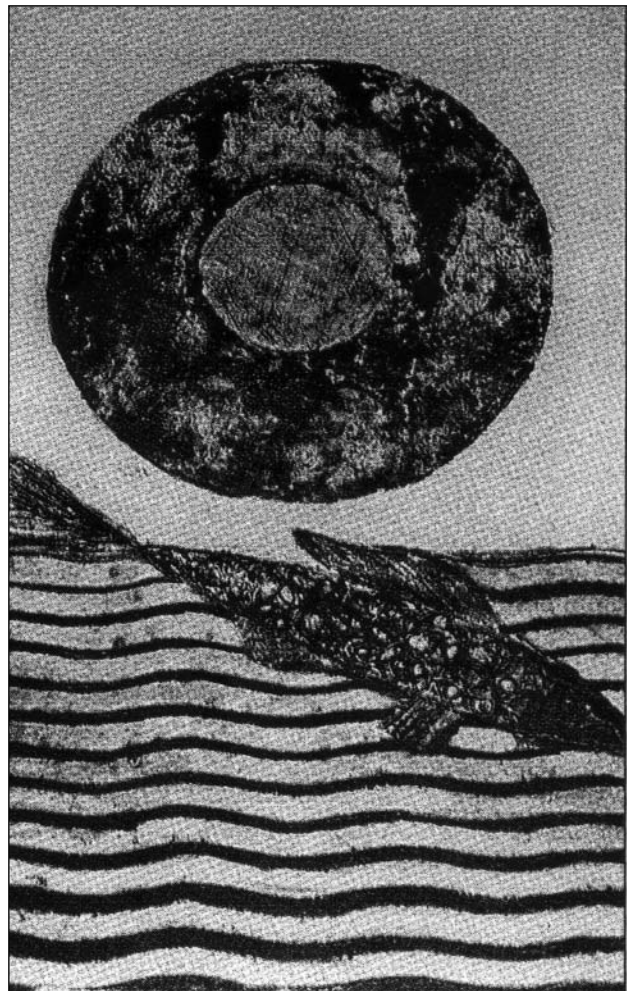
keres működéséért. Mindenekelőtt Demkó Balásznak, aki nagy gonddal látta el lelkipásztori teendőit, gyönyörű bevezetőt mondott Hervai Katalin kiállításán, saját autóján vitte el küldöttségünket a szatmárnémeti és a nagyváradai tanácskozásra. Hatékonyan segítette munkáját felesége, Ács Katalin. Hálával tartozunk Ungvári P. Tamásnak a rendezvényeinken való rendszeres és színvonalas közreműködésért, önálló irodalmi estjéért. Kovács Misit a honlap szerkesztése, Mészáros Györgynét anyagi ügyeink adminisztrálása, Hervai Katalint és Gaál Annát szép kiállításra, Román Évát kiállítási megnyitóra, Okos Tibort meg-megisméltető furulyaszólóra, Füzesi Magdát, Czegő Zoltánt, Cseh Károlyt, Németh Zoltánt és Sas Pétert értékes előadása, Pintér Áront remek bohóc-mutatványra dicséri. Meskó Bánk gondolatgazdag előadásaival és a Dsida Jenő Baráti Kör jó hírét szolgáló alkalmi szónoklataival érdemelte ki elismerésünket. Évről évre számos ötlettel, kezdeményezéssel és önzetlen feladatvállalással segíti tevékenységünket a Gaál-, a Nádasdi-, a Németh- és az Ocskay-család.

LISZTÓCZKY LÁSZLÓ

Napkorong a tó fölött

Napkorong a tó fölött

Egy művész-pedagógus útvesztői

Gedeon Zoltán köszöntése

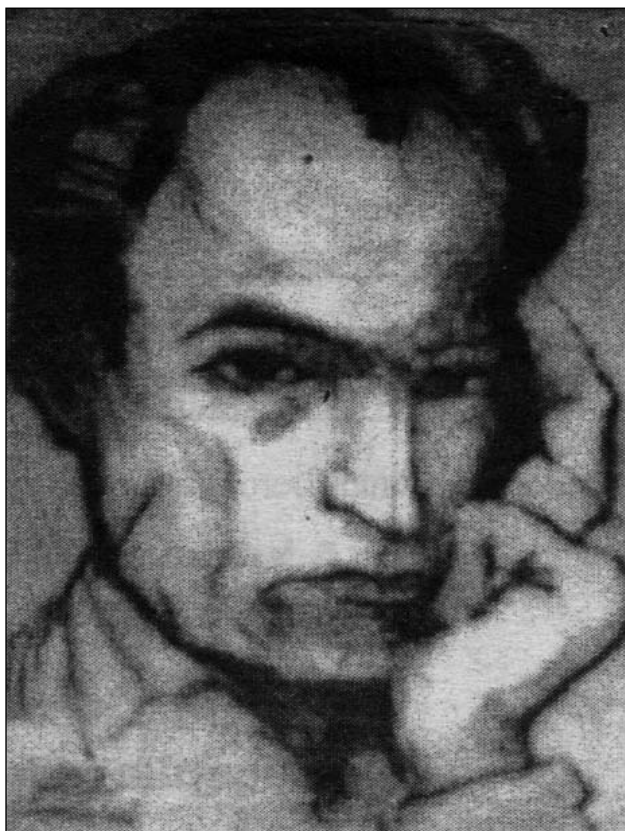
Tanárom volt egykoron a kolozsvári Képzőművészeti Főiskolán. Aztán az évek során egyre közelebb kerültünk egymáshoz, s én egy kivételes személyiséget ismerhettem meg benne. Mindig is csodálatos szemlélettel határtalan vitalitását és alkotóenergiáját. Idén ünnepelte 85. születésnapját. Ha csak néhány szóval kéne jellemeznem, ezek a tulajdonságai jutnak eszembe: energikus, dinamikus, örökifjú, kísérletező, inventív, kreatív, fantasztikus alkotókedv és nem utolsósorban emberség és kollegialitás jellemzi.

Az útvesztő szót ő maga használja saját életpályája és munkássága jellemzésére, mely nem mindig folyt békés mederben, s ezek részleteiről ma már viccesen mesél egy-egy találkozásunkkor. Élete nem egyszer csak egy hajszálon függött, és ő valóban bejárta az élet útvesztőit.

Gedeon Zoltán 1922. június 29-én született Szentegyházán, az Udvarhely és Csíkszereda között húzódó, fenyevesekkel körülvett, Hargita megyei faluban. Apja, Gedeon János kiskereskedő volt. Apai nagyanyja, Gruzsinzki Mária részéről lengyel vér is csörgedezik ereiben. Anyja, Papp Rozália ágán az anyai nagyapa, Budai József almanemesítő, miskolci tanár volt. Ma is híres a nagybátyjáról, Budai Domokosról elnevezett almafajta.

Az elemi iskolát Szentegyházán, a középiskolát 1934-től a Székelykeresztúri Állami Tanítóképzőben végezte, ahol 1942-ben érettségizett. Itteni rajztanára Bene József volt.

Egy évi gyergyóbékási tanítóskodás után, 1943-ban besorozták katonai szolgálatra a gyergyótölgyesi 21. hegyivadász zászlóaljhoz. Majd a tusnádfürdői tiszti iskola következett, ahonnan a Székelyföld kiürítésekor pótzászlóaljukat áthelyezik a dunántúli Zalaegerszegre. 1944 őszén, a nyilas hatalomátvételnél Budapestre vezényelték, s miután pisztollyal megfenyegetett egy pökhendi nyilasvezért, csak hajszálon múlt, hogy megúsza a kivégzést. Erről így emlékezik: „rettegés, nyilas üldözés, igazoltatás – elkaptak s vittek ki a Duna partra kivégzésre, de itt is megmenekültem. Megúsztam azt, hogy a Duna parton ma is látható bronzcipő emlékeztessen arra, hogy a nyilasok a Dunába lőttek.” Aztán sajátkezűleg fabrikál egy nyíltparancsot, amivel sikerül Veszprémbe vezényelnie magát. 1944 szilveszter éjszakáján bevagonírozzák és Németországba szállítják. 1945 januárjában a lengyelországi Poznan váro-

Önarckép

sába vezényelték, amit az oroszok bekerítettek, s ádáz utcai harcok után a 110 fős tisztiiskolás egységükből csak 16 karpaszományos esett fogságba, a többiek mind hősi halottként végezték. ők úgy menekültek meg, hogy a bunkerbe dobott kézigránátköteg nem robbant fel. Zoltán újra megmenekült, „életre volt ítélve”.

1945 januárja és 1948 decembere között közel négy évi orosz fogságban volt. Ennek állomásai: Leningrád, a Ladoga-tó, Murmanszk vidéke, ahol gyakori volt a mínusz 45 fokos hideg. És a fehér éjszákak, amikor éjjel is nappali világosság volt. „Kedvenc linómetszeti témám” – mondja Zoltán. A háború és a fogság borzalmairól ma már nevetve beszél. Hamiskásan meséli, hogyan maradt egész Leningrád villanyáram nélkül, mert a túlélési ösztön hevében villanyszerelőnek adva ki magát, kirendelték a fő transzformátor karbantartására, az meg felrobbant a keze alatt. Ezt is megúsza. Mindezek mély nyomot hagytak emlékeiben, s számos háború ellenes munkája született a későbbiekben.

1949-ben hazatérve a Hargita megyei Kápolnáfaluba nevezték ki orosz nyelvet tanítani. Ugyanekkor megnősül. Felesége Lévai Ildikó tanítónő, akivel jelenleg is harmonikus házasságban él.

1950-ben felvételizik és felveszik a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolára. Első évben Kádár Tibor, a II–III. évben András Zoltán, majd a IV–V. évben Mohi Sándor voltak a tanárai. Negyedik

évben felveszi a pedagógiát is, így rajztanári diplomát is szerez.

1955-ben, egyetemi tanulmányai végeztével először a Kolozsvári Népművészeti Iskolában tanít, majd 1958-59 között a Kolozsvári Tanár Továbbképző Intézetben, adjunktusi minőségben, az erdélyi rajztanárok továbbképzését vezeti.

1960-ban kinevezik a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rajztanári karára módszertan tanárnak. Tíz évvel később, 1970-ben áthelyezik a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolába, ahol a rajztanítás módszertanát adja elő román és magyar nyelven, ami kötelező tantárgy a festészet, szobrászat, grafika szakos hallgatóknak és választható a textil, a kerámia és az ipari formatervezés hallgatóinak. A III-IV. évesek pedagógiai gyakorlati tanítását is ő irányította, s a pedagógiai, módszertani vizsga után a diákok a képzőművészeti diploma mellett a rajztanári oklevelet is megszerezhették. Feladatai közé tartozott az erdélyi román és magyar rajztanárok véglegesítő tanári minősítése, valamint a rajztanárok másod és első fokozati vizsgáinak a szervezése és levezetése, úgyszintén az öt évenkénti rajztanári továbbképzés is, mindez 1989-ig, nyugdíjaztatásáig.

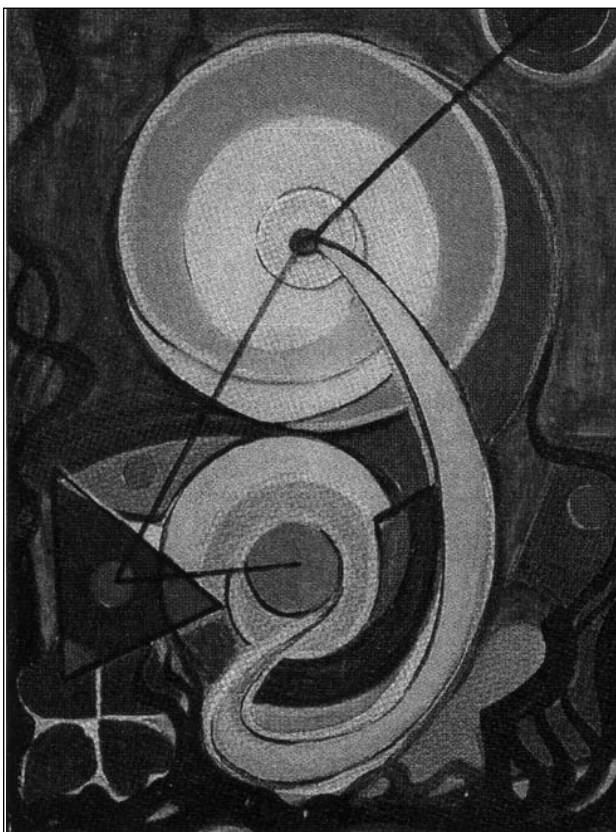
Áttekintve Gedeon Zoltán több évtizedes pályafutását, ki kell hangsúlyozni, hogy tevékenységét két tényező határozta meg. Egyfelől az oktatói-nevelői hovatartozása, majd vele párhuzamosan a képzőművészeti tevékenysége, grafikai és festészeti alkotómunkája. Erről így vall: „Úgy gondolom, hogy a pedagógust felemeli az alkotómunka, és fordítva, az alkotás igényesebbé teszi a pedagógiai felkészültséget. Pedagógusnak lenni, s ugyanakkor megfelelő szinten művelni a képzőművészeti alkotómunkát, e kettős hivatást, úgy érzem sikerült összekapcsolnom, ötvöznöm, s megfelelő értékszintre emelnem. Ezen belül elhivatottan szolgáltam a nemes célt, az ifjú nemzedék esztétikai nevelésének ügyét. A két tevékenység mindig is feltételezi, kiegészíti egymást, kiemelve, hogy a rajztanár képzőművész is.”

Mivel tájainkon nem létezett a rajztanítás módszertana tankönyv, Gedeon Zoltán kétkötetes Rajztanítás módszertana és egykötetes Szépírást-tanítás módszertana könyvet írt. Ezzel párhuzamosan 1970-ben, a Tankönyvkiadó megbízásából Módszertani alapfogalmak I-IV. osztály számára címmel tankönyvet is írt, ami az első magyar nyelvű tanítói kézikönyv volt a rajztanítás módszertanáról.

A hatvanas évektől módszertani, rajztanítási, esztétikai, művészettörténeti szaktanulmányokat közöl a helyi és országos napilapokban, folyóiratokban. Íme néhány cím: A szépírásról, Egy kísérlet margójára, Iskolák díszítése, Hatévesek rajzóriái, Népművészet és díszítőrajz stb. A Pedagógiai folyóiratban jelent meg A szín szerepe az iskolai oktatásban című szintani kísérletek eredménye, mely hallgatók-tanulók-tanárok közös kísérleteinek eredményeként született meg.

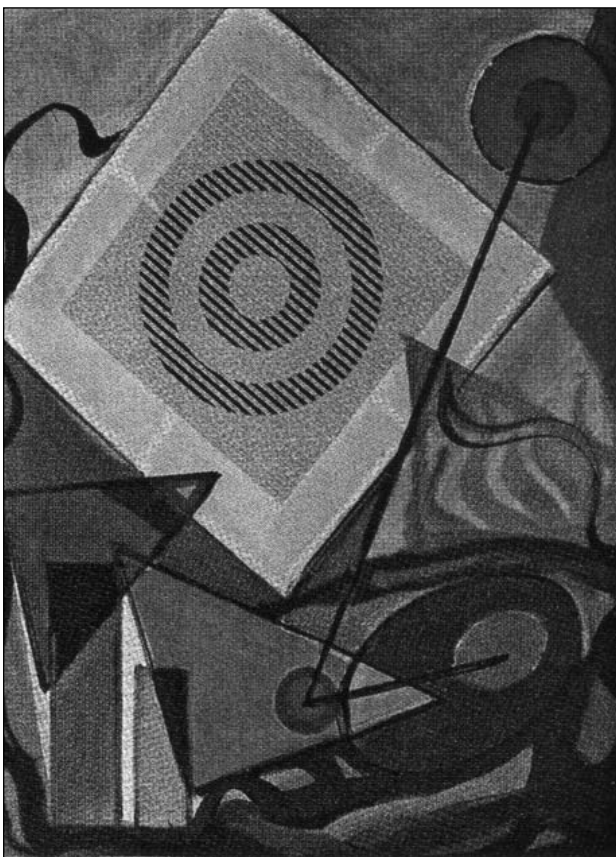
Gedeon Zoltán nevelői tevékenységét 1982-ben a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorátusa kiváló minősítésű diplomával értékelte. Hasonlóan az Oktatásiügyi Minisztérium 1984-ben Erdemes Tanári Oklevelet adományozott a képzőművészeti egyetemen végzett oktatói-nevelői tevékenységéért.

Grafikai és festészeti munkásságáról Gedeon Zoltán így vall: „Hangsúlyozni szeretném, hogy az ábrázolás folyamán mindig arra törekedtem, hogy al-

Dinamikus kompozíció

Dinamikus kompozíció

kotásom esztétikai élményt nyújtson a nézőnek, gondolatokat, érzelmeket ébresszen. Mindig a természet szerteágazó világára támaszkodtam. Ez képezte alkotásaim kútforrását. Átírtam, absztraháltam, elvonatkoztattam, de soha nem önkényesen, a mondani-való kárára. Ragaszkodtam hargitai emlékeim őrzéséhez. Törekedtem a szülőföld világának modern formái elemekkel és változatos technikai eljárásokkal való ábrázolására. Hol grafikai szimbólumokat, hol képsíkokat alkalmazva, statikus vagy dinamikus kompozíciókat hozok létre.”

Alkotói munkásságán, a grafika s festészet viszonyán tűnődve mondja: „Talán a grafika áll közelebb a szívemhez. Ebben sikerült megvalósítanom az ábrázolás kvintesszenciáját a különböző grafikai, technikai eljárások sokaságával, melyek közül a fa- és linómetszet, a rézkarc, monotípiá, kollográfia mellett a szitagrafika dominált.” Hozzátenném, hogy egyformán kitűnőt alkot az olaj-, pasztell- vagy akvarell-technika terén is. Említsük meg a tokajhegyaljai Tállyán készített al secco faliképét is. Ezt a több négyzetméteres kompozíciót, a mitológiai tematikájú, négyalakos, Szüreti vigasságot Tóth Pál barokkos stílusú borospincéje homlokzatára festette. Egyéb-ként a tállyai Közép-európai Alkotótábornak Gedeon Zoltán hosszú évek óta törzstagja. A tábor lelkes szervezője és vezetője, Kerékgyártó István műkritikus évente engem is meghív a többhetes közös munkára. Itt még közelebb kerülhettem a tábor Zoli bácsiához. Megfigyelhettem például szigorú és pontos napi életritmusát, munkarendjét. Az elsők között ébredt, s ha belefogott egy témába, egész délelőtt és délután is dolgozott rajta. Állandóan kísérletezik a technikákkal. Stílusorszakai is változatosak, egyformán értékesek úgy klasszikus, mint modern, absztrakt felfogásban készült munkái. Lehengerlő a belőlük sugárzó életöröm, optimizmus, harmónia.

Időnként kezembe nyomja egy-egy önálló kiállításának a meghívóját. Nem veri nagy dobra, pedig igen sok hazai és külföldi egyénije volt, rangos helyeken. De rendszeresen ott látjuk művészársai kiállítás-megnyitói is. Zoltán mindenhol ott van, ahol történik valami képzőművészeti berkekben. 1954 óta állítja ki munkáit olyan hazai központokban, mint Kolozsvár, Zilah, Déva, Székelyudvarhely, Csíkszereda, Bukarest vagy külföldi városokban, mint Budapest, Győr, Pápa, Zalaegerszeg, Siklós, Dunakeszi, Tállya stb.

A hazai és külföldi sajtóban olyan jeles műkritikusok méltatták munkásságát, mint Borghida István, Jenei Erzsébet, Banner Zoltán, Gazda József, Németh Júlia, Kerékgyártó István stb.

Életének, pályájának és portréjának megrajzolását hadd zárjam egyik hozzá fűződő személyes élménnyel: a kolozsvári Báthory iskola épülete előtt, déli 12 órakor a szülők csemetéiket várják. Én, az iskola rajztanára, Zoltánt is köztük látom. „Kit vársz, Zoltán?” – kérdem. „Van itt egy első osztályos árva leányka, szegénynek meghaltak a szülei, s várom, hogy hazavigyem. Próbálok én is segíteni, ahogy tudok.” Humánus cselekedete egyből levett a lábamról és megerősített hitemben, hogy önző, egoista világunkból nem halt ki az emberségesség.

Végül pedig megkésztet köszöntőmet a költő Egyed Emese versével zárom, amely Gedeon Zoltánnak 1998 őszén, a Korunk Galériában rendezett egyéni kiállítása nyomán született.

Négy fal

(Feliratok)

1.

Lakj hamvas rezek
közelében –
mérgező rezek közelében.

Bolondos színnyomatok udvarában.
Álmok udvarán színtelen homály van.

Költözz a lombok, tollak fésűjébe,
fogadjon el a felejtés fehérje.

2.

Nem hagyom el a gyermekorom házát.
Sóvárgásaim boltívek vigyázzák,
vízzel kerített mesevárosok.

Cseréptetővel fedem be a gondom.
Kudarcaim kék távolságba folyton.
Tornyok játéka ünnepek fölött.

Kövezett utcán csönd kereke gördül.
A törpe fény. A sok átváltozás.

3.

Ne menj tovább:
egy pillantásod hagyd itt.

Havakra láss.
Történetekre láss.

Kivágtam utadból a kiterőket,
elhagytam ellenségeid barátaid;
emlékeztetlek riadalmaidra:
megölted őket.

Támasztottál szívárványt, könnyűséget,
elszállt a rigó – álmodban eléred.

4.

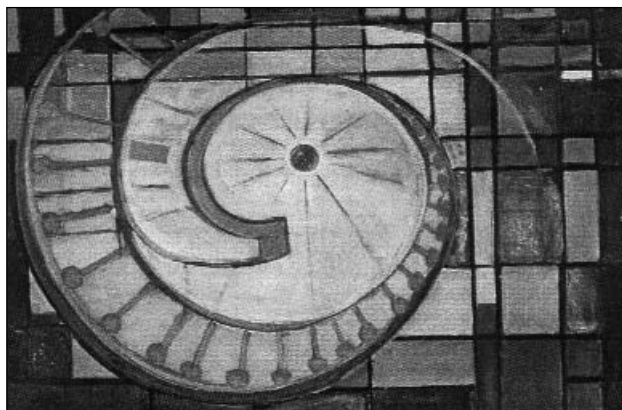
Elérni egyszer valamikori
magunk metszett és titkos tájkára,
elérni annyira messzi kikötőt.

Közelebb volnánk ösvények, dalok,
közelebb sorozatok igazához.

(Egyrészt egy kiállítás képei.
Másrészt a láthatatlan labirintus.)

ORBÁN ISTVÁN

Dinamikus kompozíció

MŰVELŐDÉS 2007

Tartalomjegyzék és névmutató

Közművelődés, riport, megemlékezés

Antal Orsolya: Végtelennel játszó véges 1:8
Boér Jenő: Segíteni egy közösségen 1:4, Szekernyés Jánost kitüntették 4:5
Boldizsár Zeyk Imre: Felhívás a 18. tordaszentlászlói kórustalálkozóra 3:24
Csomafáy Ferenc: A játékos gyermekirodalom erényei 12:7, Nem tudják letiporni 12:8
D. Szabó Lajos: Hogyan lett belőlem rejtvénykészítő? Elmondja: Keresztes Zoltán 4:9
Dáné Tibor Kálmán: Hálózatépítés. Alakulóban a Kárpát-medencei magyar közművelődési intézetek hálózata 5:3
Derzsi Ottó: Személyes és elfogult vallomás cserkészügyekben 1:7
Duka Annamária: Kikerics- virágzás Segesvár rétjein 10:11
Dukrét Géza: A Partiumi Műemlékvédő és Emlék hely Bizottság 2007-es év eseménynaptára 2:13, XIII. Partiumi Honismereti Konferencia 10:20
Egyed Emese: Négy fal (Feliratok) 1214
F. Gál Sándor: Mozgástér 10:3
Forró Miklós: Méltó megemlékezés, sikeres találkozó 10:17
Gaal György: A majdnem ünnepi Brassai-hét 10:15
Gábor Dénes: „Egy jó barát száz atyafi”. Emlékezés Balogh Józsefre 3:7, Kettős Keresztes Zoltán-évforduló 4:8, Szabó Dezső- emléktábla egykori iskoláján 2:7
Halász Péter – Romhányi András Budakalászi Találkozó 2007 3:25
Kovács Áron: Fürdőépítő kalákák 2:3
Lőrincz József: Ősztündíj a cselekvő erdélyi ifjúsáért 1:6
Máriás József: Marosvécsi panteon 4:6
Mezey Katalin: Diákköltők, diákirók irodalmi pályázata – Sárvár 1:31
Nagy Júlia: Csak tiszta forrásból. Vidékfejlesztési konferencia és Boldog Gizella szobrának avatása 10:13
Pomogáts Béla: Lászlóffy Csaba Partiumi Irodalmi Díja 12:26
Sas Péter: In memoriam Kós Károly Emlékező és emlékeztető írás halálának 30. évfordulójára 11:3
Széman E. Rózsa: Báthory Napok 11:11
Széman Rózsa: Királyok találkozása 1:12
Szente Kinga – T. Mészáros András – Tófalvi Zoltán: Székelybői Falutalálkozó, könyvbemutató, emlékműállítás 10:6
Szócs Károly: Vendégségben a Nagyságos Fejedelemlnél. A hagyományos Rákóczi ünnepségen Bad Kissingenben 10:19
Vajda György: Fotópályázati felhívás 12:27
Végh M. Balázs: Gyermeksajtóünnep. A Napsugár 50 éve. 85 éves a Cimborá 4:3

Galéria

Egyed Emese: Négy fal (Feliratok) 12:14
Feischmidt Margit: Diákok galériája 4:21
Forró Miklós: „Egy több dimenziós tér megjele-

nítése foglalkoztat”. Kötetlen, baráti beszélgetés Xantus Géza csíkszeredai festőművésszel 5:17, Tündérhon. Turcza László egyéni kiállításának margójára 12:19.

Gábor Dénes: Erdély öröksége akvarellen. Bokor Ernő kiállításáról 11:14, Kovács Géza kispasztikái 11:15

Kenyeres Ibolya: Tízéves az élesdi művésztelep 1:14
Kovács Árpád: „A művész ereje és erkölcsi magatartása a fontos”. Beszélgetés Jakobovits Miklós Munkácsy-díjas festőművésszel, a Barabás Miklós Céh elnökével 5:14

Lisztóczy László: Az egri Dsida Jenő Baráti Kör 12:9
Orbán István: Volt egyszer egy Klubgaléria 4:16, Egy művészpédagógus útvesztői. Gedeon Zoltán köszöntése 12:12

Pozsony Ferenc: Agyagba zárt üzenet 11:13

Sándor Boglárka Ágnes: Megújulás. Koncz-Münich Judit és András kiállítása 5:19

Sebestyén Kálmán: Kik festettek elsőként Kalotaszegen? 5:22

Sipos László: A jövő múltja – a Barabás Miklós Céh tárlata 1:13

Szabó Attila: Az IPPART tízéves születésnapjára 1:15

Szatmári László: Felkavaró állomáshelyek. Miklóssy Mária festményeiről 2:15

Székely Géza: IPPART 2007. A művészet megidézése ereje Solyomkőváron 10:22

Vas Géza: Volt egyszer egy Kalotaszeg 11:8

Wagner Péter: Erdély-járó naplóból 4:8

Vadrózsa

Barabás László: A Mezőség néprajzi körvonalai és belső tagolódásának kérdései 6/9:26

Berekméri Mária Erzsébet: Városodás – városiasítás a Mezőségen. (Nagysármás. Esetelmezés) 6/9:117

Bura László: Tardó László balladája 1:18

Carlile-Kovács Flóra – Puskás Katalin: „Emelj fel helyzetemből, míg kegyelmed le nem jár...” Egy széki, adventista asszony vallásos élete 6/9:74

Dénes Csilla: A varsolci Dénes család története 1:19

Dimény Erika: Temetkezési szokások Magyarországon 6/9:47

Gazda Klára: Köszöntő (Szentimrei Judit) 1:3

Harminc éves a kolozsvári táncház. Kerekasztal 3:27, 4:9

Hoffmann Siglinda: Vajdakamarás monográfiája (1958?) 6/9:125

Keszeg Vilmos: A Mezőség felfedezése (részletek) 6/9:6, Magyarországi népi gyógyászata 6/9:53

Kuti Márta: Névadás – emlékeztetőnek 3:6

Lakatos Bakó Melinda: Zöldágazás Tasnádon és környékén 3:11

Nagy-Tóth Ferenc: Az erdélyi Mezőség növénytanai kutatásainak Kárpát-medencei jelentősége 6/9:30

Poenar Rus Éva: Magyarborzási népszokások stratégiai 6/9:34

Rüsz-Fogarasi Enikő: A Mezőség és Mezőség-széli középkori vásárok 6/9:45

Sas Péter: Palotay Gertrúd, a mezősegi hímzések ku-

tatója 6/9:81
 Szabó Zsolt: Mezőségi néprajzi összeállításunk elé 6/9:5
 Szabóné Tatár Erzsébet: Egy nő, kinek a boldogság csak vendégként jelenik meg 6/9:130
 Szentimrei Judit: Felső-Maros menti magyar népviselet 6/9:84, Régi képek Kalotaszeg népének művészetéről 4:23
 Szikszai Katalin: Mezősámsond társadalmi változása a 20. század tükrében 6/9:110
 Tánczos Vilmos: Archaikus népi imák a Mezőségről 6/9:70
 Tatár Erzsébet Tímea: A rikoitozás társadalmi funkciói két mezőségi faluban 6/9:106, Vallomás a mindennapokról 6/9:129
 Vajda András: „Akkor is magyar cigány vagyok! Kísérlet egy roma identitásért folyó harcának elemzése 6/9:102
 Varga Sándor: Néptáncutató az erdélyi Mezőségről 6/9:122
 Virág Magdolna: Az elitkultúra szerepe egy életpálya alakulásában 6/9:61
 Zsigmond Győző: Magyar népi gombaismeret a Mezőségről 6/9:39

Játékszín

Csomafáy Ferenc: Színházigazgatói gondok Nagyváradon 11:9
 Forró Miklós: „Hiszek a közösségi alkotásban, a csapatmunka fontosságában”. Kötetlen beszélgetés Hargitai Iván rendezővel 2:14, Baráti levél Fülöp Zoltánnak a csikszeredai bemutató ürügyén 1:11
 Molnár Péter: Halálszving 1:9

Enciklopédia

Bodó Márta: Dsida Jenő ifjúkori versei a Jóbarátban 2:22
 Dáné Tibor Kálmán: Közművelődésről – tudományosan 10:29
 Dukrét Géza: A honismeret atyja. Fényes Elek születésének 200. évfordulója 11:17
 Elbe István: Az örök város 1:23
 Fekete Albert: Az erdélyi kastélykert – a nemzeti identitás kifejezője 1:29, Örökségvédelmen alapuló falu- és vidékfejlesztés a Sztánai-völgy térségében 12:20
 Gyóni Géza: Csak egy éjszakára 5:24, For just one night 5:25, Nur für eine Nacht 5:24
 Horváth Ágnes: Vitéz János kegyvesztettsége, avagy az újjászületés paradoxonja 3:26
 Jókai Mór túra 5:9
 Kemény Bertalan: Ki a falugondnok? 3:3
 Kiss Jenő: Jókai Mór Háromszéken 5:10
 Kolozsi Gergely István: Petőfi Sándor látogatása, séjtája Szamosújvárt 11:22
 Kovács Enikő: Az Erdélyi Evangélikus Nőszövetség

Illusztrációk

Adorján Ilona 1:16, 10:2
 Árpádházi Szent Erzsébet 11:25
 Balázs Ferenc 3:6
 Balázs József 6/9:39
 Bálint Michel 1:17
 Bara István 10:21
 Balogh Ernő 1:25–28
 Balogh József 3:7
 Banner Zoltán 4:16

történetéből 1:22, Gönczi Lajos (1852–1929) 10:27
 Máriás József: „Es visszatérőben a Mű”. Bánffy Miklós: Összes novellái 2:29
 Murádin Jenő: Körösfő évszázadai 5:13
 Perjámosi Sándor: Jánosi Béla (1857–1921) 11:21
 Sas Péter: 130 éve született Kelemen Lajos, Erdély legendás levéltárosa 10:25, Gondolatok egy Kós-levél kapcsán 2:29
 Somkúti Gabriella: Egy lengyel hazafi a magyar szabadságharcban. Meiszner József (1823–1897) 2:23
 Szabó Zsolt: Egy szakma és egy (könyvtáros) folyóirat fél százados kalandja. A Könyvtárosok Tájékoztatójától a Könyvesházig 2:28, Jókai nyomában. Háromszéktől Kolozsváron át Balatonfüredig 5:6
 Szócs Károly: A globalizáció és a béke 3:29, In memoriam Gyóni Géza 5:24
 Takács Gábor: A nemesi ifjak bentlakása és rendház épületegyüttese 3:27
 Tóthpál Tamás: Jókai Mór teljesítménytúrák 5:6
 Végh M. Balázs: „En Erdélyt szívemben magammal viszem”. Az erdélyi táj Jókai úti leveleiben 1:25, 2:25
 Régiék versus újak. A vita egy modern szemzőgéből 3:21, Várkastély a Partiumban 5:29

Zenetár

A Romániai Magyar Dalosszövetség 2006-os díjai 2:9
 Adorjáni László: Ratkovics József 2:12
 Bedő Ágnes: Kulcsár Gabriella laudációja 12:5
 Fejér Kálmán: Czier Zsolt 2:9, Varga Péter laudációja 12:4
 Gáspár Attila: A faluban megkondult a nagyharang. 30 éves a dobai citerazenekar 10:10, Szép rózsabimbó nyílt ki (Egyneműkar) 12:31
 Guttman Mihály: A Romániai Magyar Dalosszövetség közgyűlése 2006 2:9, A Romániai Magyar Dalosszövetség közgyűlése 2007 12:3, Prógló Éva 2:12
 Kállay M. Tünde: Mezei Tünde 2:10, Balázs Ágnes laudációja 12:6
 Kelemen Antal: Bokor Emma Mária 2:11, Csíki Tibor laudációja 12:4
 László Ferenc: A régizene művelése Erdélyben 3:18
 Wolf Rudolf: Szabadi Ildikó laudációja 12:3

Vita

Könczei Csongor: Kerekasztal-beszélgetés 3:27, Néhány gondolat a zagyvaság térnyerése ellen 4:13
 Stanik Bence: Évfordulós gondolatok 3:30

Műhely

Benczi Melinda: Egy falu utolsó percei? Petek a változó időben 11:27
 Demeter Csanád: A szentkeresztbányai vashámor történetéből 11:30
 Szabó Emília: Erzsébet, a kedves. Árpádházi Szent Erzsébet az irodalomban 11:24

Barta Ilona 1:15, 17, 10:24
 Basa Tímea 1:10
 Berényi Sándor 11:4
 Bokor Ernő 11:14, 15
 Boldog Gizella 10:13
 Bruck Lajos 5:23
 Buday György 11:22
 Csóka László 10:3
 Dankó Zoltán 4:21
 Dávid Ibolya 10:12
 Debreczeni László 6/9: 5–19, 38,

73
 Demeter András 1:9,9
 Dimény András 10:31
 Dukrét Géza 10:21
 Edvi Illés Aladár 5:22
 Élesdi Művésztelep 1:14
 Farkas Árpád 1:6
 Farkas László 11:24
 Fényes Elek 11:17
 Fodor Sándor 4:4
 Fülöp Zoltán 1:11

Galloway, John 4:22–25
Gáspár Áttila 10:11
Gedeon Zoltán 12: 2, 3, 7, 11–14
Gönczi Lajos 10:27, 28
Guttman Szabolcs 4:16, 20
Gy. Szabó Béla 2:8, 11:3
Gyóni Géza 5:25
Hajdú Attila 1:5, 16, 10:24
Halmos Katalin 4:17
Hargitai Iván 2:14
IPPART 2006 1:2–
IPPART 2007 10:2–
Jakobovits Miklós 5:14–16
Jánosi Béla 11:21
Jókai Mór 5:6,10
Kallós Zoltán 4:11
Kántor László 4:17
Kányádi Sándor 4:3
Károlyi Gábor 11:10
Kedei Zoltán 3:6
Kelemen Lajos 10:26
Kelemen László 4:11
Kemény Bertalan 3:3
Keresztes József Róbert 1:18
Koncz András 11:4, 12
Koncz-Münich András 5:20, 21
Koncz-Münich Judit 5:5, 19, 20
Kós Károly 11:3
Kostyák Attila 4:11
Kovács Anita 1:17
Kovács Géza 11:15, 16
Kuti Márta 3:6
László Károly 11:13
Lászlóffy Csaba 12:26
Lecskés Csaba 3:6
Lisztóczy László 12:9
Márkus László 1:2, 10:21
Marton Ágota Márta 3:6
II. Rákóczi Ferenc 10:18, 19
Meiszner József 2:23
Meleg Vilmos 11: 9
Mészáros János 4:15, 18, 20
Miklóssy Mária 2:2,14–17,19
Molnár Péter: Halálszving 1:9
Muzsnay Magda 4:16
Papp István Gáza 3:29, 4:11
Pávai István 3:29
Petőfi Sándor 11:22
Porzolt Antal 4:11
Rádi Bálint 11:10, 18
Rodler miklós 11:5
Sándor Levente 1:11
Sánta Ferenc 4:18, 19
Sikolya Tibor 11:5, 18
Simonffi István 1:25
Simorka Sándor 10:13
Sinkó András 4:11
Sipos László 1:13
Sipos Sándor 11:3
Skultéty Csaba 10:11
Starmüller Géza 10:24
Stefkovich János 11:8
Sütő András 1:6
Sütő Andrásné 1:5
Szabédi-emplékház 5:3, 4
Szabó Attila 1:15, 10:22
Szabó Dezső 2:78

Szabó Ildikó 10:9
Szabó Vilmos 1:16, 10:23
Székely Géza 10:22, 30
Székely Levente 3:29, 4:11
Szekernyés János 4:5
Szentimrei Judit 1:3
Szilágyi Domokos 1:8
Szilágyi Éva 4:18
Teleki Blanka 2:22
Tenkei Péter 4:18
Tenkeiné Ruz Lívía 4:4
Török Zoltán 4:14
Tövissi Zsolt 4:19
Turcza László 12:18, 19
Vas Géza 11:2, 8
Velcsov Péter 1:4
Vetró András 1:7
Vetró B. S. András 10:31
Wagner Péter 4:2, 5, 8–11, 14, 15,
17–20, 22, 23, 28–31
Xantus Géza 5:17, 18
Zsigmond Emese 4:3
Zsoldos Álmos 4:16

Névmutató

Adorján Ilona 1:16, 10:2
Adorjáni László 2:12
Antal Orsolya 1:8
Árpádházi Szent Erzsébet 11:25
Balázs Ágnes 12:6
Balázs Ferenc 3:6
Balázs József 6/9:39
Bálint Michel 1:17
Balogh Ernő 1:25–28
Balogh József 3:7
Bánffy Miklós 2:29
Banner Zoltán 4:16
Bara István 10:21
Barabás László 6/9:26
Barta Ilona 1:15, 17, 10:24
Basa Tímea 1:10
Bedő Ágnes 12:5
Benczi Melinda 11:27
Berekméri Mária Erzsébet
6/9:117
Berényi Sándor 11:4
Bodó Márta 2:22
Boér Jenő 1:4, 4:5
Bokor Emma Mária 2:11
Bokor Ernő 11:14, 15
Boldizsár Zeyk Imre 3:24
Boldog Gizella 10:13
Bruck Lajos 5:23
Buday György 11:22
Bura László 1:18
Carlile-Kovács Flóra 6/9:74
Czier Zsolt 2:9
Csíki Tibor 12:4
Csóka László 10:3
Csomafáy Ferenc 11: 9, 12:7, 8
D. Szabó Lajos 4:9
Dáné Tibor Kálmán 5:3, 10:29
Dankó Zoltán 4:21
Dávid Ibolya 10:12
Debreczeni László 6/9: 5–19, 38,
73

Demeter András 1:9,9
Demeter Csanád 11:30
Dénes Csilla 1:19
Derzsi Ottó 1:7
Dimény András 10:31
Dimény Erika 6/9:47
Dsida Jenő 2:22
Duka Annamária 10:11
Dukrét Géza 2:13, 10:20, 21, 11:17
Edvi Illés Aladár 5:22
Egyed Emese 12:14
Elbe István 1:23
Élesdi Művésztelep 1:14
F. Gál Sándor 10:3
Farkas Árpád 1:6
Farkas László 11:24
Feischmidt Margit 4:21
Fejér Kálmán 2:9, 12:4
Fekete Albert 1:29, 12:20
Fényes Elek 11:17
Fodor Sándor 4:4
Forró Mikós 1:11, 2:14, 5:17, 10:17
Fülöp Zoltán 1:11
Gaal György 10:15
Gábor Dénes 2:7, 3:7, 4:8, 11:14, 15
Galloway, John 4:22–25
Gáspár Áttila 10:10, 11, 12:31
Gazda Klára 1:3
Gedeon Zoltán 12:2, 3, 7, 11–14,
Gönczi Lajos 10:27, 28
Guttman Mihály 2:9, 12:3
Guttman Szabolcs 4:16, 20
Gy. Szabó Béla 2:8, 11:3
Gyóni Géza 5:24
Hajdú Attila 1:5, 16, 10:24
Halász Péter 3:25
Halmos Katalin 4:17
Hargitai Iván 2:14
Hoffmann Siglinda 6/9:125
Horváth Ágnes 3:26
IPPART 2006 1:2–
IPPART 2007 10:2–
Jakobovits Miklós 5:14–16
Jánosi Béla 11:21
Jókai Mór 5:6,10
Kállay M. Tünde 2:10, 12:6
Kallós Zoltán 4:11
Kántor László 4:17
Kányádi Sándor 4:3
Károlyi Gábor 11:10
Kedei Zoltán 3:6
Kelemen Antal 2:11
Kelemen Lajos 10:26
Kelemen László 4:11
Kemény Bertalan 3:3
Kenyeres Ibolya 1:14
Keresztes József Róbert 1:18
Keresztes Zoltán 4:9
Keszeg Vilmos 6/9:6, 53
Kiss Jenő 5:10
Kolozi Gergely István 11:22, 12:23
Koncz András 11:4, 12
Koncz-Münich András 5:20, 21
Koncz-Münich Judit 5:5, 19, 20
Kós Károly 2:29, 11:3
Kostyák Attila 4:11
Kovács Anita 1:17

Kovács Áron 2:3
 Kovács Árpád 5:14
 Kovács Enikő 1:22, 10:27
 Kovács Géza 11:15, 16
 Kozma Mária 12:7
 Könczei Csongor 3:27, 4:13
 Kulcsár Gabriella 12:5
 Kuti Márta 3:6
 Lakatos Bakó Melinda 3:11
 László Ferenc 3:18
 László Károly 11:13
 Lászlóffy Csaba 12:26
 Lecskés Csaba 3:6
 Lisztóczy László 12:9,11
 Lőrincz József 1:6
 Máriás József 2:29, 4:6
 Markó Béla 12:7
 Márkus László 1:2, 10:21
 Marton Ágota Márta 3:6
 II. Rákóczi Ferenc 10:18, 19
 Meiszner József 2:23
 Meleg Vilmos 11: 9
 Mészáros János 4:15, 18, 20
 Mezei Tünde 2:10
 Mezey Katalin 1:31
 Miklóssy Mária 2:2,14–17,19
 Molnár Péter 1:9
 Murad Betty 12:18
 Murádin Jenő 5:13
 Muzsnay Magda 4:16
 Nagy Júlia 10:13
 Nagy-Tóth Ferenc 6/9:30
 Orbán István 4:16, 12:12
 Palotay Gertrúd 6/9:81
 Papp István Gázsa 3:29, 4:11
 Pávai István 3:29
 Perjámosi Sándor 11:21
 Petőfi Sándor 11:22
 Poenar Rus Éva 6/9:34
 Pomogáts Béla 12:26
 Porzsolt Antal 4:11

Pozsony Ferenc 11:13
 Prógli Éva 2:12
 Puskás Katalin 6/9:74
 Rádi Bálint 11:10, 18
 Ratkovics József 2:12
 Rodler Miklós 11:5
 Romhányi András 3:25
 Rüszt-Fogarasi Enikő 6/9:45
 Sándor Boglárka Ágnes 5:19
 Sándor Levente 1:11
 Sánta Ferenc 4:18, 19
 Sas Péter 2:29, 6/9:81, 10:25, 11:3
 Sebestyén Kálmán 5:22
 Sikolya Tibor 11:5, 18
 Simonffi István 1:25
 Simorka Sándor 10:13
 Sinkó András 4:11
 Sipos László 1:13
 Sipos Sándor 11:3
 Skultéty Csaba 10:11
 Somkúti Gabriella 2:23
 Stanik Bence 3:30
 Starmüller Géza 10:24
 Stefkovics János 11:8
 Sütő András 1:6
 Sütő Andrásné 1:5
 Szabadi Ildikó 12:4
 Szabédi-emplékház 5:3, 4
 Szabó Attila 1:15, 10:22
 Szabó Dezső 2:78
 Szabó Emília 11:24
 Szabó Ildikó 10:9
 Szabó Vilmos 1:16, 10:23
 Szabó Zsolt 2:28, 5:6, 6/9:5
 Szabóné Tatár Erzsébet 6/9:130
 Szatmári László 2:15
 Székely Géza 10:22, 30
 Székely Levente 3:29, 4:11
 Szekernyés János 4:5
 Széman E. Rózsa 1:12, 11:11
 Szele Kinga 10:6

Szentimrei Judit 1:3, 4:23, 6/9:84
 Szikszai Katalin 6/9:110
 Szilágyi Domokos 1:8
 Szilágyi Éva 4:18
 Szócs Károly 3:29, 5:24, 10:19
 T. Mészáros András 10:6
 Takács Gábor 3:27
 Tánczos Vilmos 6/9:70
 Tatár Erzsébet Tímea 6/9: 106, 129
 Teleki Blanka 2:22
 Tenkei Péter 4:18
 Tenkeiné Rusz Lívia 4:4
 Tófalvi Zoltán 10:6
 Tompa Gábor 12:7
 Tóthpál Tamás 5:6
 Török Zoltán 4:14
 Tövissi Zsolt 4:19
 Vajda András 6/9:102
 Vajda György 12:27
 Varga Péter 12:4
 Varga Sándor 6/9:122
 Vas Géza 11:2, 8
 Végh M. Balázs 1:25, 2:25, 3:21, 4:3, 5:29
 Velcsov Péter 1:4
 Vetró András 1:7
 Vetró B. S. András 10:31
 Virág Magdolna 6/9:61
 Vitéz János 3:26
 Wagner Péter 4:2, 5, 8–11, 14, 15, 17–20, 22, 23, 28–31
 Wolf Rudolf 12:4
 Xantus Géza 5:17, 18
 Zsigmond Emese 4:3
 Zsigmond Győző 6/9:39
 Zsoldos Almos 4:16

Összeállította

MURAD BETTY

Tündérhon

Primadonna

TÜNDÉRHON

Turcza László egyéni tárlatának
margójára

Frappáns telitalálat a kiállító képzőművész által választott tárlatcím. Hiszen állítóterembe (Csíkszere-da, Kriterion ház) lépve valóban úgy éreztem ma-gam, mintha egy csodás álmovilágba, igazi tündér-honba érkeztem volna.

És hiszem azt, hogy ezzel az érzéssel, gondolattal távolról sem voltam egyedül. Egyre jobban felgyor-sult és elidegenedő jelenünkben, ez a tárlat a felfris-sülést, lelki és esztétikai feltöltődést, a derűt hozza el a képzőművészeteket kedvelő közönség számára. A mosolyt, mely már-már lassan lehervad arcunkról ebben az elközömbösülő, többnyire megszurkült hétköznapokban. Igen – mert ha hajlamosak va-gyunk előszeretettel megfélemezni is róla – szüksé-günk van az esztétikai táplálékra.

Tündérhon. Tündérek és boszorkányok.

Nők, nők, nők...

És ez sem véletlen, hiszen kik, hanem ők, a gyen-gédebb nem képviselői, akik bearanyozzák minden-napjainkat. Adják az oly nélkülözhetetlen melegsé-get. Örömet és boldogságot számunkra.

De kik is ezek a képeken látható hölgyek, és hon-nan is érkeztek?

A kiállított munkák előtt lehorgonyozva, alapo-san szemlélődve, tömören azt mondhatnám, hogy középkort idéző hangulatok, modern milióban. Ka-cér mosoly és ironia. Beletörődés és lázadás.

Összességükben nézve, akár úgy is érezhetjük magunkat, mintha egy hatalmas színpadon lennénk, egy kitalált, avagy képzeletbeli jelenetben – komédi-ában, avagy tragikomédiában. Shakespeare, avagy Moliere színpadi világában.

De azt is mondhatjuk, hogy egy groteszkbe álmo-dott világról van szó tulajdonképpen. Ahol az erőtel-jes és oly gazdag színek nem az eszközt jelentik az alkotó számára, hanem sokkalta inkább a célt. A megálmodott és elképzelt gondolat és érzés vilá-gának megjelenítését.

Ismételten ki kell hangsúlyoznom a rendkívül gazdag színpalettát. A szürrealista és expresszionis-ta jegyeket magukon hordozó kifejezőmódot. A lép-ten-nyomon fellelhető groteszk rámosolygást a vi-lágra.

Igen ez Turcza László festői világa. Letagadhatat-lanul sajátos és egyedi.

Turcza László soha sem (ezúttal sem!) tagadta meg önmagát és mégis képes mindig továbblépni, valami újat is belopni szemünkbe, szívünkbe.

Gyors léptekkel közeledik huszadik egyéni kiállí-tása felé (csoportos és közös – hazai és külföldi – tár-latainak száma jóval meghaladja ezt a számot), mint alkotói munkájának jó ismerője, mit is tehetnék mást, mint hogy őszintén gratuláljak.

FORRÓ MIKLÓS

Mosolygó (olaj, préseltlemez)

Ábrándozó (olaj, vászon)

Örökségvédelmen alapuló falu- és vidékfejlesztés a Sztánai völgy térségében

Egy-egy vidék természeti és kulturális értékekben való gazdagsága szoros összefüggést mutat annak társadalmi-gazdasági fejlődésével, fejlettségével. Általánosságban elmondható, hogy egy térség elmaradottsága, az urbanizáció megkésettisége, a tájhasznosítás extenzívebb mivolta révén, elősegítheti a természeti értékek fennmaradását. Emellett az életmód konzerválásával záloga lehet jelentős kulturális értékek, hagyományok és különösen az elzárt, periferiális fekvésű falvakban a helyi sajátosságok megőrzésének. Ugyanakkor a vidéki közösségek szempontjából kívánatos gazdasági fejlődés az életkörülmények megváltozása révén sajnálatos módon éppen ezen értékek és hagyományok létét veszélyeztetni (lásd például Balogh Ferenc; Furu Árpád és Jakab

Csaba írásában Körösfő, Torockó illetve Farkaslaka esetében).

Fejlődésre szükség van, de nem mindegy, hogy milyen áron. Erdély magyar népességének az egyéni és közösségi identitás megőrzése érdekében arra kell törekednie, hogy gyarapodása, felemelkedése ne az örökség rovására történjen, hanem annak védelmén alapuljon. Ennek egy már ma is létező jó példája a vendégfogadás elterjedése a gazdasági értelemben elmaradott, de táji értékekben gazdag vidékeken. Ezekben a mezőgazdálkodás és az ipartelepítés szempontjából kedvezőtlen adottságú térségekben a faluturizmus, értéktudatosító szerepe révén, körültekintő fejlesztéssel hozzájárulhat a helyi örökség védelméhez. A vendégfogadással kiépülő kulturális kapcsolatok, a bevételek révén fokozódó gazdasági erő és végül, de talán legfontosabbként, a helyi közösség önszervezése, mindennapi együttműködése emellett jelentős megtartó erővel bír; segítve a kisebb közösségek fennmaradását.

Több olyan példa említhető, ahol ezt a lehetőséget felismerve indult el mára sikeresnek bizonyult kezdeményezés. Legismertebb talán Kalotaszentkirály, ahol a táncböröknek és a vendégfogadás felkészült szervezésének köszönhetően a faluközösség jelentős része élvezheti a turizmus bevételeit. Az üdülési potenciál kiaknázása jelentős értékőrző, -megújító tevékenységgel és közösségszervezéssel párosul a magyarországi Ars Topia Alapítvány, a Pagony Táj- és Kertépítész Iroda, a Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület, a helyi önkormányzatok és a Kós Károly Egyesülés vándorai összefogásával évente rendszeresen megrendezésre kerülő fürdőkalákák esetében is. Farkaslaka és különösen a román többségű vidéken fekvő Koltó pedig szép példái annak, hogy egy-egy jeles személyiség, Tamási Áron, illetve Petőfi Sándor, szellemi öröksége hogyan segítheti az ott élők identitásának megőrzését: jelentős mértékben járulva hozzá ezáltal a két faluban a szervezett vendégfogadás kialakulásához.

Az örökségvédelmen alapuló fejlesztés gondolata a Sztánai Műhely (alapító tagjai 1999-ben: Csaba Kinga, Fehér Orsolya, Győri András, Jánosi Dóra, Kesselyák Noémi, Kristály Anikó, Takács Edvárd, Szabó Ágnes, Szakács Barnabás, Kabai Róbert, Fekete Albert) tevékenységében is meghatározó. A szellemi és alkotóműhelyként működő társulat létrejötté Szabó Zsolt, a Művelődés főszerkesztője, a Szentimrei Alapítvány elnöke kezdeményezésének köszönhető, akinek hívó szavára 1999 őszén a Budapesti Corvinus Egyetem (az akkori Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem) néhány fős, tájépítész oktatókból és diákokból álló csapata hozzáfogott a Kós Károly által tervezett házakat szívében viselő felső Sztánai-völgy értékeléséhez, hogy a terület védetté nyilvánítását előkészítse. E csapatból kerültek ki a műhely későbbi alapító tagjai, akik mindmáig aktívan tevékenykednek a térségben.

A vizsgálatok a völgy értékeinek sokszínűségét mutatták. A kicsiny falu, Sztána, ismertségét elsősor-

Vályukészítés

ban Kós Károlynak köszönheti. Itt, a Sztánai-völgyben, a vasútállomás közelében kialakult nyaralótelepen építette meg 1910-ben családi fészket, a Varjúvárat, valamivel feljebb, a domboldalban pedig az azóta már elpusztult Varjúutanyát. Barátja, Szentimrei Jenő költő, háza 1925-ben, nővérének nyaralója 1937-ben épült, ugyancsak az ő tervei alapján. A sztánai házak építőművészetének jellegzetes példái, felfedezhető rajtuk formavilágának és építészeti álláspontjának fokozatosan kialakuló képe. Kós azonban nem csak követ és falakat hagyott ránk: gazdag életműve meghatározó szellemi örökséget képvisel, ami itt járva akaratlanul is megérinti azokat, akik munkásságát ismerik.

A kulturális javak mellett a völgy jelentős természeti értékekkel is büszkélkedhet. A változatos, tagolt domborzat felépítésében a felső eocén mészkő játssza a főszerepet. A kőzet igen gazdag kőületekben, amelyek egy-egy esőzés után különösen a Csiga-domb erodált oldalain és a környező szántókon az eke által kiforgatva bukkannak nagy számban felszínre. A változatos domborzat a helyi klímában jelentős eltéréseket eredményez, amelyet a növényzet is tükröz. A fakitermelés révén ugyan kevés maradt meg az eredeti növénytakarásból; a lágyszárú vegetáció azonban színes, és értékes fajokat, leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), szártalan bábakalács (*Carlina acaulis*), prémes tárniccska (*Gentianella ciliata*), ríszeg virág (*Daphne cneorum*), fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*), kisasszonypapucs (*Cypripedium calceolus*), tarka kosbor (*Orchis tridentata*) stb. rejt. A melegkedvelő gyeptársulások gazdag rovarvilágnak adnak otthont – a terület teljes zoológiai felmérésére azonban ez idáig nem került sor, csupán a hangyák illetve a madarak populációját tanulmányozták.

Bár az erdőirtások és az annak nyomán meginduló erózió következtében a vidék eredeti arculata jelentősen megváltozott, a Sztánai-völgy természet és ember munkájának összhatásaként kibontakozó tájképe mégis megkapó. A tagolt domborzat, a patakot kísérő fűzesek és nádasok, a melegkedvelő cseretölgyes erdő cserjeszintjéből megmaradt somligetek mellett a vasút íves vonala, sőt még az erodált felszínnek kőzetkibukkanásai is gazdagítják e látványt.

Az értékvizsgálat alapján megállapítottuk, hogy változatos értékeinek köszönhetően a völgy méltó a védelemre, és a megőrzésre javasolt területet határait is kijelöltük. A munka során a közeli falvakba eljutva azonban azt tapasztalhattuk, hogy az itt élőket korántsem az értékek megőrzésének szükségessége, mintsem a mindennapi megélhetés gondjai aggasztják.

Olyan megoldás szükséges tehát, amely a meglévő értékeket – közvetlen és közvetett módon egyaránt – a falu illetve a kistérségi érdekekben tudja kamatoztatni. Ahhoz, hogy ez megtörténhessen két dolog szükséges:

- az értékvédelem mellett a közösség részvételével végzett felújításnak olyan objektumokra kell koncentrálnia, melyek gazdasági hasznot is hoznak (jó példa erre a székelyföldi fürdőépítő kaláka-mozgalom egyik helyszíne, Lázárfalva, ahol a felújított népi fürdő turisztikai vonzereje révén a faluturizmus fellendüléséhez vezetett a faluban, melyből több család is jelentős jövedelem kiegészítésre tesz szert),

A felújított patakmeder

- a meglévő értékek mellett új értékeket kell létrehozni, melyek a helyi hagyományokba gyökerezve, a közösség kollektív alkotóerejének termékei, és amelyek gazdasági hasznot is hoznak, vagy legalábbis önfenntartók. A fejlesztési területet lehetőség szerint annak természetes határáig ki kell terjeszteni, mert ez lehetővé teszi a kistérségi-fejlesztésben elengedhetetlen interdiszciplináris megközelítést

A korszerűt a hagyományossal Kós Károly szavival élve nem lehet recept szerint ötvözni. Sok esetben nagy kihívás és felelősségteljes feladat meghúzni a határt: mi az, ami a régeből még megtartható, esetleg felújítható, mi az, amit már nem lehet megmenteni, mi az, ami újabbal, korszerűbbel cserélendő fel, egészítendő ki. A fejlesztési folyamatok gondolati háttere, az újonnan kialakítandó objektumok meghatározása, a táj és a benne élő közösség közti összhang visszaállítása, együttesen eredményezi azt a környezetet, amely tervezői szemléletünk hordozója, tolmácsolója is.

Az értékvizsgálattal egy időben elkészült a kistérségi hagyományos mezőgazdasági struktúrájának, tájhasználatának helyzetfeltárása is. A mezőgazdaság, illetve a gazdaság egészének szempontjából is döntően meghatározó közép-formációról, a faluközösségről a következőt írja Imreh István: „A faluközösség nem csak települési forma, nem csupán élet-

Irányjelző Sztána központjában

keret, hanem egy termelő-szerkezetet működtető alakulat is. Megszabja a munka rendjét, menetét, óvja a munka gyümölcsét és a szántóföld, kaszálórét, legelő, erdő egy részének is gazdája. Az állattenyésztés a takarmányozás, a legeltetés, a pásztorlás pedig tradicionális eljárásmodok célszerű, aprólékos egybehangoltságának szövevénye, ami nem működhet szabályozás, közösségi egyeztetés nélkül."

A fenti idézet tartalma igaz Kalotaszeg falvaira is, bár bizonyos folyamatok – melyeket a 20. század hozott felszínre – mára sokhelyütt megzavarták e tiszta, ősi funkciót. A gazdaság vizsgálatánál a falut olyan közösségnek kell tekinteni, mely mint „táji csomópont”, minden primér termelői, kereskedelmi és fogyasztói tevékenység alapja, mely tevékenységek egyenes következménye pedig a táj alakítása. A mezőgazdasági munkából egyéni és közösségi, anyagi és lelki haszon egyaránt származik, amely a mai válságos helyzetből ugyanúgy jelenthet a kiutat, mint a két világháború közti időszakban.

A mezőgazdaság tartós és hatékony működése szempontjából az adott terület éghajlati- és talajadottságai is fontosak. Megállapítható, hogy a Sztánai-völgy és kistérsége ebből a szempontból nincs különösebben előnyös helyzetben. A természeti adottságok elsősorban az erdő- és gyepgazdálkodásnak, a gyümölcsstermesztésnek (alma, körte, szilva) kedveznek.

A Sztánai Műhely által megfogalmazott, a kistérségi tájvédelmi-fejlesztési stratégiáját megalapozó javaslat 2002-re készült el. Kalotaszeg megismerése során egyre inkább az a határozott vélemény alakult ki, hogy a falvak természeti, táji, kulturális értékeinek gazdagsága és sérülékenysége miatt, a túlélés és a fejlődés útja a társadalmi és gazdasági együttműködésben és önszerveződésben mutatkozik. A kistérségi együttműködés és az így megvalósuló közös fejlesztés jelentheti az infrastruktúrában elmaradott, nehéz gazdasági és szociális helyzettel küzdő, de ter-

mészeti, táji szépségekben bővelkedő vidék számára a kiutat.

Célként fogalmazódott meg tehát az infrastruktúra fejlesztése, a természeti értékek védelme, a tájhoz illő gazdálkodási módok kidolgozása és fenntartása, a munkahelyteremtés, az elvándorlás megakadályozása, a hagyományos falukép megőrzése, a műemlékek védelme és felújítása, a hagyományörzés melyek egyben folytonosságunk, nemzeti identitásunk megőrzésének is zálogai.

A tájfejlesztési program kulcsfontosságú elemei:

1. kistérségi együttműködés,
2. védelmi program a természeti- és épített örökség megóvására,
3. gazdasági program a fenntarthatóság érdekében
4. turisztikai fejlesztési lehetőségek, mint kiemelt gazdasági tevékenység, szigorúan alárendelve az előző pontok által kiemeltnek

A Sztánai Műhely által megfogalmazott tájfejlesztési program egy hároméves folyamat eredményeként jött létre. A kezdeti vizsgálatok után tanulmányok készültek, melyeket – szinte egyetlen, a figyelemfelkeltés céljával – bemutattunk itt-ott, szakmai és civil fórumokon egyaránt. A tanulmányok bővültek, csiszolódtak, bizonyos felszínre került témák lezúrkítése révén egyetemi szakdolgozatokká (Szakács Barnabás: Sztána falu fejlesztése - településesztétikai vonatkozások), tudományos diákköri dolgozatokká (Szabó Ágnes: A falusi turizmus lehetőségei a Sztánai-völgyben) nőttek ki magukat.

A sztánai anyag hazai és nemzetközi konferenciákra egyaránt eljutott. A teljesség igénye nélkül:

2000.03.07–10. Zürich: „Landscape protection in the Stana-Valley”,

2000.03.19–25. Tusnádfürdő: „Tájvédelem, műemlékvédelem és társadalom – a Sztána-völgyi regionális fejlesztés lehetséges alapja”,

2000.06.29. Gödöllő: „A Sztánai-völgy tájtörténeti áttekintése, különös tekintettel Kós Károly szellemi örökségére”,

2000. 05. 01–05. Bukarest: „Landscape and monument protection in the Stana-Valley”

2000. 09. 21–24. Dubrovnik: „Landscape, monument, society”

2001.05.6–13.Tusnádfürdő: „Egy tájfelmérés üzenete – integrált tájvédelmi törekvések a Sztánai-völgyben”,

2001.05.8–10.Budapest: „Táj és település a Sztánai-völgyben”).

A Román Művelődési Minisztérium meghirdette pályázaton 2000-ben a tájfelmérő, helyi értékeket tudatosító és megőrző civil kezdeményezések között országos első helyezést ért el, s képviselte az országot a hasonló kezdeményezések strassburgi sereg-szemlén.

A program első pontjában meghatározott kistérségi együttműködés érdekében 2000. október 6-án a zsoboki református egyház szörványiskolájában kistérségi tanácskozást tartottunk, melyet a házigazda Molnár János református teológiai tanár, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet akkori rektora nyitott meg, és melyen a hivatalos képviseleteken (helyi és megyei önkormányzatok érdekelt képviselői, polgármesterek) túl számos gazdaember, vállalkozó és értelmiségi vett részt Kalotaszegről és Magyarországról. Bár a megbeszélés akkor sok értékes felve-

tést és javaslatot eredményezett, a megfogalmazott kistérség fejlesztési program még sem indult el. Ennek a viszonylagos passzivitásnak a következményeként a fejlesztési területet első lépésben egyetlen falura, Sztánára szűkítettük le, ettől remélve a program felpezsdülését. Hiába mutattuk be eredményeinket kiállításon és a helybeliekkel kezdeményezett beszélgetéseken a nagy nyilvánosságnak a két megyeszékhelyen: Kolozsvárt, Zilahon, és a kistáj természetes hagyományos vásáros központjában: Bánffyhunyadon, vagy a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínház első, a köréje szervezett Kalotaszegi adventi műsorán 2002-ben.

Így a tájfelmérés végeztével falufelmérés, portafelmérés következett. A falu a táj része, a falu arca a táj képét erőteljesen meghatározza. Következő lépésként a rendezetlen falukép felszámolása volt a cél, de nem minden áron: csak a helybeliekkel együtt, közösen. Kétkezi munkával sikerült közelebb férkőzni nem csak a tájhoz, hanem az emberekhez is. Így indultak a sztánai nyári táborok, meghívott előadókkal, kalákával és néhány igazi sztánai részvételével: patakmeder rendezés a falu központjában, itató-felújítás, új favályú faragása a falu központjában kézzel mosó helybéli asszonyok számára, szemégyűjtés a helyi gyerekekkel, hirdetőtábla faragás és felállítás, információs-táblarendszer a faluba és a Sztánai-völgybe, turistajelzések festése a látványosabb útvonalakon.

A programnak ebben a szakaszában vált nyilvánvalóvá a helybeliek passzivitása. Nagyon nehéz volt,

és máig is nagyon nehéz rávenni falusiakat a közös cél érdekében végzendő munkára, hacsak abból azonnali egyéni hasznot nem látnak. A falumegújítás, -szépítés pedig nem kimondottan ilyen tevékenység. Lassan kialakult egy mag, amely a köz érdekében, megfelelő diplomáciai érzékkel ugyan, de mozgósítható. Emberpróbáló feladat a helybeliek mozgósítása, olyannyira, hogy máig sem sikerült igazán, és ennek e sikertelenségnek tudható be az is, hogy az alapító műhelytagok közül néhányan elmaradtak, lemorzsolódtak.

A tájról soha nem beszélhetünk úgy, mint egy kész és sebezhetetlen termékről. A táj, kezünk nyomán állandóan változik. Alakulása, fejlődése a falu, a város, a nép kontinuitásának részét képezi.

A sztánai táj problémái is nyilvánvalóan a halódó falu társadalmi problémáira vezethetők vissza. A széteső faluközösség összekovácsolásának fő kiindulási pontjaként a közös munka mellett a közös szórakozást, a néphagyományok felélesztését láttuk. Ennek a gondolatnak az eredményeként, illetve a híres az 1914-es, Kós Károly által szervezett sztánai farsangnak az ihletésére rendeztük meg 2001 februárjában 87 év után újra a sztánai farsangi bált. A bálon a helybelieken kívül több mint 70 budapesti vendég is részt vett, anyagi hozzájárulásuk a falu kasszáját gazdagította – és ez immár hagyománnyá vált.

FEKETE ALBERT

Emberek és sorsok

Mariska néni második világháborús emlékei

Mariska néni Magyarországon Szabolcs megye Búj nevű községében született 1920-ban, mely a többi magyarországi településekkel együtt a „felszabadító hadak” útjába esett. Megszámlálhatatlan nő vált erőszak áldozatává, akiknek könyörgő jajkiáltása járta be az utcákat és a házakat. A szerencsétlen, kiszolgáltatott, védtelen nők igyekeztek minden megtevesztő, elcsúnyító módszert felhasználni, hogy a vad, kíméletlen megerőszakolástól megmeneküljenek. A leleményesebbek nagy hasat csináltak maguknak, mintha szülés előtt állanának, mert ezekkel szemben általában kíméletesebbek voltak. Mások a lábaikat foltonként combtővig bekenték vastagon szilvaizzal, meghintették fehér liszttel és ugyanúgy az arcukat is, amitől úgy néztek ki, mintha undorító, ótváros, gennyes sebek borítanák a testüket. Az ilyenekhez még a legkíméletlenebbek sem nyúltak, hanem amikor meglátták, így kiáltottak: „Phi, phi, phi, ibiu jobfoj máty!” – és nagyokat köpdöstek, mondván: – cífílisz, cífílisz, nem kellesz, és undorral fordultak el tőlük. (Tudniillik az orosz propaganda azt híresztelte, hogy a kapitalista kizsákmányoló országokban mind tele vannak az emberek szifílisz-betegséggel, és ennek főleg a nők a terjesztői. Hogy nagyobb legyen az undorító hatás, körülírták ennek a tüneteit a női testen, mesélte Édesapám, aki az első világháborúban az orosz fronton volt. Tulajdonkép-

pen ez is az oroszok egyik eredményes fegyvere volt, mert sok ilyen, valóban szifíliszes nőt beszívárogtattak a magyar és a német katonák közé, amely aztán a katonák százait harcképtelenné tette.

Azok az emberek, akik a második világháború „felszabadítóinak” jelenlétét átélték, így meséltek: „Azok a nők, akik nem tudták valamiképpen undorítóvá, elrettentően visszataszítóvá tenni testüket, vagy úgy elrejtőzni, hogy ne kerüljenek kézre, gyermeklányoktól az öregasszonyokig, szinte kivétel nélkül a sorozatos és kíméletlen erőszak áldozataivá váltak. (E sorok írója is szemtanúja volt Szombathegyen, amikor orosz fogságba esett, amint egy 13-14 éves kislány vált ilyen áldozattá; tizen is átmentek rajta. Főleg azok az orosz katonák voltak a legkíméletlenebbek, akiket a szovjet hatóságok mint köztörvényes bűnözőket kiengedtek a börtönökből, és besorozták őket az első vonalba, mert tudták, hogy ott aztán ügyis halomra fognak elpusztulni.

De nem viselkedtek különbül a „felszabadító”, istenfélő román hadsereg katonái sem, ezen a téren ők se voltak válogatósabbak, főleg a magyar nőkkel szemben; sőt sokszor még túl is tettek kegyetlenkedésben az oroszokon, mintha elégtételként cselekednének bosszúból az Észak-Erdélyben elszennvedett vélt vagy valós sérelmek miatt. Amerre mentek magyar településeken, mindenütt jajveszékeltő magyar

Surduné Mariska, amikor együtt dolgoztunk a Képzőművészeti Szövetségnél

nők könyörgő jankiáltásai hangzottak az utcákon. De a túlélők azt mondták, hogy azt is lehetett hallani, hogy „ne sajnáld, mert ungoroaică”.

A Mariska faluját is a román istenfélő „felszabadító” hadsereg katonái szállták meg, hosszabb ideig be is voltak szállásolva, mert parancsot kaptak a szovjet hadvezetőségtől, hogy tovább nincs szükségük a segítségükre. Mielőtt megkezdték volna a visszavonulást, kárpótolásként minden megmozdíthatót igyekeztek összerabolni. Amiket gyalogosan nem lehetett elvinni, szekerekre, autókra rakták, és úgy indultak hazafelé a bőséges zsákmánnyal – mesélte nekem miskolci hadifogoly bajtársam.

Mariska akkor falujának egyik legszebb, szőke, kékszemű leánya volt. Epekedve, könnyes szemmel várta haza vőlegényét a frontról. Hosszú ideig sikerült elrejtőznie a román katonák elől. Ám amikor már arra gondolt, hogy nemsokára vége lesz a háborúnak, és az idegen katonák hazamennek, egy szerencsétlen napon felfedezték a rejtékhelyét, ahonnan mint „friss csemegét” előhurcolták, kivitték a gyümölcsöskert aljába, és ott az addig érintetlen lányt éppen tízen, sorjában megerőszakolták. Miután vad állati ösztönüket kitombolták rajta, ájultan, vérbe fagyva ott hagyták, mert azt hitték, hogy már halott. Mariskának úgy rémlett, mintha az egyik azt mondta volna: gyertek menjünk el innen gyorsan, mert még bajunk is lehet belőle, de nem kár érte. Már késő estére járt az idő, amikor Mariska eszméletlen állapotából kezdett magához térni. Alig hallható, szinte túlvilági, könyörgő hangon kezdtek vértelen ajkáról

halkan elszállni a segélykérő szavak, de a nagy vereszeség miatt lábra állni nem volt ereje – mesélte borzadózva visszaemlékezéseit.

Az életmentő Ioan

Amint abban az élet-halál állapotban feküdtem – mesélte tovább Mariska néni –, talán az Isten vezérlése által is, arra tévedt egy jóindulatú román katona, felfigyelt jajeségély-kérő hangomra, és odasielt hozzám, ahonnan az én erőtlén hangfoszlányaim jöttek. Amint meglátta, hogy milyen állapotban vagyok, így szólt hozzám: „Te szerencsétlen, hol laksz?” (Máskülönben az a katona éppen a tőzsomszédunk házába volt bekvártélyozva.) Mariska megértette, hogy mit kérdez, és a házuk irányába mutatott a kezével. Ioan egy pár szót tudott magyarul is, mert a moldvai csángó Galu (Gálfalva) községben, ahol a bátyja lakott, akinek székelymagyar lány volt a felesége, bukaresti megismerkedés révén – ti. a trianoni békeszerződés után sok erdélyi magyar ember, főleg iparosok és cselédek igyekeztek ott keresni a boldogulásukat. Őket a gazdag bojárók és polgárok tárt karokkal fogadták és kiemelt fizetéssel alkalmazták őket. Abban az időben – mesélgették az ott dolgozók – talán közel kétszázezer erdélyi magyar dolgozott a román fővárosban, úgyannyira, hogy kis Budapestnek is neveztek tréfásan Bukarestet. Vasárnaponként a híres Cismigiu parkban szinte több magyar szót lehetett hallani, mint románt. Ez volt a magyarok találkozó helye. Maradt is ott sok magyar, akik idővel beolvadtak a többségbe, mesélte a szomszédom.

Aztán amint Ioan meglátta Mariskát, hogy milyen állapotban van, ölbe vette és hazavitte, utána orvost hozott és sajnálkozva ezt mondta: „Ha tudnám, hogy mely kollégáim voltak a tettesek, nem sajnálnék tőlük egy golyót”. E román katonának, aki Surdu Ioan névre hallgatott, Mariska nagyon megtetszett, és egy napon ezt kérdezte tőle tolmács által: „Mariska, nem akarna a feleségem lenni?” Rövid gondolkodás után Mariska rábólintott, miután megkérdezte, hogy mi a foglalkozása civilben? Erre Ioan azt válaszolta, hogy tanító. Ez nem rossz, gondolta magában Mariska, és el is hitte. Aztán mivelhogy Ioan egy kétlovas katonaszeker hajtója volt, és miután Mariska elbúcsúzott a szüleitől, maga mellé ültette az ülése és megindultak Románia felé.

Jöttek, jöttek napokig a visszavonuló román menetoszloppal, Mariska az ismeretlen világ felé. (Amint a közmondás tartja: „Hosszú haj, rövid ész”.) Mire Váradra megérkeztek, ott hosszabb pihenőt tartottak, s közben körülnéztek a városban. Amint az utcán járva nézelődtek, Mariska úgy érezte, mintha még mindig Magyarországon volna, mert annyi magyarul beszélő emberrel találkozott. Az egyikőtől meg is kérdezte: „Tessék mondani, ez itt még Magyarország?” Erre az illető azt válaszolta: „Kedvesem, ez már csak volt. Itt már egy hónapja a románok az urak, nekünk kuss, mert jaj a legyőzöttek!”

Na, most induljunk Kolozsvár felé – mondta az ifjú férj.

Minthogy a román katonáknak a leszerelés után, akiket nem tartott meg a hadsereg, joguk volt az ország bármely helységében letelepedni, Ioan Kolozsvárt választotta, de Mariska is ragaszkodott e helyhez. Minek is ment volna haza Ioan, hiszen egyszerű parasztfiú volt, nem tanító, de még mesterember sem. (A messziről jött ember sok mindent mondhat,

ha van, aki elhiggye.) No, miután megérkeztek Kolozsvárra, Mariska itt is úgy érezte magát, mintha még mindig Magyarországon volna, annyi magyar szót hallott az utcán. Ioan amint leszerelt a katonai tiszti konyhán kapott állást, Mariska meg különböző magyar családoknál szolgált, mint bejárónő. Aztán egy napon egy festőművész, ahol takarított, így szólt hozzá: „Mariska, a Képzőművészeti Unióban volna egy magának való olyan altiszti, takarítói állás, amely a maga román nyelvtudásának is megfelelő.” Akkoriban az unió tagjainak több mint 80 százaléka magyar művész volt, de a románok is majdnem mind tudtak magyarul. Igaz, Mariska is igyekezett minél jobban elsajátítani a nyelvet, de tökéletesen soha se sikerült, mert a nyelvérzéke sántított. Ioan – aki itt már csak János lett – hamarabb tanult meg annyira, hogy otthon csak magyarul beszélgettek, igaz, csak amolyan makarónnyelven, de Mariska sem különbül. Egy napon megszökött az egyetlen malacuk, s amint János a keresésére indult, így kérdezősködött: „Bácsi kérem, nem lát kicsi malac? Tegnap vetted, máma szalad. Egye fene kicsi malac!”

Na, de nem különbül Mariska sem. Egy napon elküldték, hogy X.Y.-t keresse meg, és gyorsan hozza fel az irodába. Aztán ezt románul így mondta el a megtaláltnak: „Tovaris, vinee repede pe mine, spus tovaris director la birou.” – Mariska, maga tudja, hogy mit mondott most nekem? Hát persze, hogy tudom – mondta meggyőződéssel. Tudja maga a fenét, hogy mit mondott! Maga most azt mondta nekem, hogy gyorsan másszak magára, mert azt mondta az igazgató elvtárs, úgy menjünk az irodába. –Jaj Istenem, én ezt mondtam románul? – Ezt bizony. Hát persze vidult rajta az egész unió, mert hamar szétrepült, hogy magyarból hogyan fordította románra.

Mariska az unióban csakhamar mindenki szimpatikus Mariska nénije lett, de nem csak ott, hanem minden kulturális intézményben, ahol csak megfordult, ahová az értesítéseket és meghívókat szokta kézbesíteni. Aztán olyan kedvelt Mariska néni lett, hogy itt is rekedt örökre Kolozsvárt, csak látogatóba ment haza időnként, és az uniótól ment nyugdíjba. Egy alkalommal nekem – aki akkor a Képzőművészeti Szövetség igazgató-titkára voltam –, amint szülőfalujáról és a saját sorsáról beszélgetett-mesélgetett, én azt kérdeztem tőle: „Mondja Mariska, hol volt magának akkor az esze, mikor odahagyta a szülőfaluját, szüleit és testvéreit s elindult egy ismeretlen katonával a bizonytalan, ismeretlen idegenbe, alig csak pár szót tudva románul?” Ő erre szomorúság hangon egy kis gondolkodás után ezt mondta: „Én akkor úgy gondoltam kétségbeesett elkeseredésben, hogy ha már a román katonák tettek engem csúffá, csúfoltak meg és törték derékba az életemet, akkor hát így megcsúfolva, legyek az övék. Aztán hír jött arról is, hogy a vőlegényem valahol a Donkanyarban hősi halált halt, tehát rá már nem számíthatok.

Na de aztán a falu szája is, attól az Isten őrizzen meg, mert ha szájára vesz, ott nincs maradásod halálodig sem a szájuktól. Abban a helyzetben annyira össze voltam törve testileg-lelkileg, hogy még gondolkozni sem tudtam normálisan, és még az ördöghöz is férjhez mentem volna, ha kér. Na, meg akkor még úgy tudtam, hogy Erdély a magyaroké marad, és nem leszek teljesen idegenben.” Aztán amint arra fordult a szó, hogy nem bánja-e amiért nincs gyerekük, erre azt

válaszolta: „Nem baj, ha nincs, legalább nem szaporítom a románokat, úgymis vannak ők elegenden.”

Otthon a Mariska falujában úgy tudták, hogy kedvezett neki a szerencse, mert amikor kérdezték tőle, hogy hol dolgozik a férje, ezt felelte: a katonaságnál, ezredesi rangban. Ilyenkor még irigykedtek is a szerencséjére. Pedig a Ioan csak egy konyhai munkás volt, ahonnan csak annyi fizetést kapott, amely fedezte azt, amit a torkán leeresztett, mert bizony iszákos volt.

Árva öregség

Jaj Istenem, de nehéz az, ha nincs pártfogód! Mariska néni 53 év után 80 éves korában megint keserű könnyeket hullatott, de most már azért, mert kis híján a szélhámusok majdnem kiforgatták öregségére a házából. Emiatt panaszosan így fakadt ki: „Vigyázat egyedülálló öregek, mert ha van valami vagyontok, szélhámusok környékeznek a vagyoned miatt!” Ezért aztán egy napon így sóhajtott fel: „Mondd Uram... A hosszú élet áldás, vagy büntetés az embernek?” Ugyanis miután János elhalálozott, aki mellet ugyan nem éppen volt rózsás az élete, de azért csak javult valamit, ezt szokta mondani: „Rossz volt a rosszal, de most még rosszabb a rossz nélkül”. Mivelhogy sem gyermeke, sem más rokona nem volt, akire öregségére támaszkodjon, elhatározta, hogy eltartási szerződést fog kötni egy jóra való emberrel. Azért is határozott így, mert már jól benne járt az öregkorban, és az egészségi állapota is ezt tanácsolta. A „jóra való” ember egy román nő személyében került, is, aki kezdetben minden jóval, mézes-mázos szavakkal elhalmozta. Aztán mikor már letelt a próbaidő, így szólt hozzá a nő: „na most drága Mariska néni, jobban mondva anyám, jöjjön menjünk a közjegyzőhöz, hogy kössük meg a hivatalos eltartási szerződést, hogy legyünk biztosak a dolgunkban.” Aztán autóra ültek, megkötötték a hivatalos szerződést és alá is írták, de hogy?! Na, azt úgy, hogy abból hivatalos adásvételi szerződés lett, hogy Mariska néni 60 ezer lejért 1991-ben eladta a garzonlakását, de a pénzt sosem látta és kézhez sem kapta, de aláírta. Mivelhogy annyira románul nem tudott, hogy a szöveg tartalmát megértse, hogy mit ír alá, hát jóhiszeműen aláírta, anélkül, hogy magyarra is lefordították volna legalább a tartalmát. Szerencsére az is benne foglaltatott egy mellékletben, hogy a haszonélvezeti jog az övé. Mariska néni amikor aláírta az adásvételi szerződést azt hitte, abba az is benne foglaltatik, hogy felbontható, ha nem lesz megelégedve az eltartó viselkedésével. Aztán miután alá lett írva minden, és az eltartó már nyeregben érezte magát, vajmi keveset, mondhatni semmit sem törődött azzal, amit megígért, mondván, hogy „van nyugdíja, abból megélhet, köszönje meg, hogy el fogom keresztény módra temetni”.

Mariska néni akkor kezdett ráébredni, hogy őt becsapták, mikor egy napon megjelent az eltartó és leltározni akart a házban, mert tudta, hogy sok értékes dolga van a házban: kezdve a márkás festményektől stb... No, aztán amint meglátta, hogy mit akar az eltartója, vette a laskanyújtót, és azt mondta felháborodott hangon: „Takarodjon ki a házamból!” Erre az eltartó ezt válaszolta: „Már csak volt a magáé. Ennek én vagyok a tulajdonosa. Megtiltom, hogy mától kezdve innen, ebből a házból egyetlenegy tárgyat is eladjon vagy elajándékozzon, mert itt

mindennek én vagyok az örököse, és ha akadémikusodok, nem engedelmeskedik, az öregek házában fog felébredni!” – „Maga fog ott felébredni, de nem én” – mondta Mariska néni. Aztán annak tudatában, hogy az eltartási szerződés felbontható, a bírósághoz fordult igazságtételért. De a pert minden szinten elvesztette, hiába volt ügyvédje, mert a szerződés úgy volt megszerkesztve, hogy azt felbontani nem lehetett. A per folyamán még azt sem tudta meggyőzően bizonyítani, hogy az eltartó nem tett eleget a kötelességének, mert az olyan tanúkat hozott (hamisakat is!), akik eskütétel alatt bizonyították, hogy az eltartó „lelkiismeretesen gondoskodott róla”. No meg az eltartónak a befolyásos ismeretsége is nyomott a hamis igazság serpenyőjén.

Ez a pereskedés Mariska néninek majdnem 4000 lejébe került, ráment az egész megspórolt pénze, amit öreg napjaira kuporgatott össze; mert nem akarta elhinni, hogy az igazságszolgáltatás nem fog neki igazat adni. Hiába mondták ismerősei, akik a jogtudományban jártasabbak voltak, hogy kevés esé-

lye van arra, hogy ő nyerjen, nem akart hinni nekik. Aztán ebben az elkeseredett helyzetében egy jóindulatú jogász ember ingyen megfogalmazott neki egy panaszbeadványt, melyet Mariska néni benyújtott a fellebbezési bíróságra. Ott amint az ügyét áttanulmányozták, átláttak a szitán, hogy az eltartási szerződést a Mariska hátrányára írták alá vele. S mint-hogy románul nem tudott tökéletesen, hogy a szak kifejezéseket megértse, magyarrá is fordítani lettek volna kötelesek az aláírás előtt. Persze a szerződést így se, itt se bonthatták fel, de azt már lehetett jóindulatúlag úgy mérlegelni, hogy az illető eltartót – annak bánatára – arra kötelezték, hogy Mariskának élete végéig köteles havonta 350 lejt fizetni az eltartás díjában. Na, most én is mondom: „Vigyázat öregek, hogy mit írtok alá, rendezzék a dolgaitok addig, amíg urai vagytok a helyzetnek, mert ha nem, szélhámosok hálójába eshetnek könnyen!”

KOLOZSI GERGELY ISTVÁN

Lászlóffy Csaba Partiumi Irodalmi Díja

Lászlóffy Csaba egy Márai Sándor idézetet írt nemrég megjelent *Hiányzol-e magadnak?* című könyve elé: „Irtózatossá teszi az igazat tudni magunkról: természetünkéről, hajlamainkról, vágyainkról. Csaknem lehetetlen...” Mind ez egy nagy író: mára klasszikus író személyes vallomása. Talán

belátható, hogy ez a tudás mennyivel nehezebb akkor, midőn valaki: egy költő, egy erdélyi magyar költő nem csak önmagáról és a saját nevében beszél, hanem egy emberi közösség, adott esetben az erdélyi magyarság nevében, ennek megbízatásából is. Igen, alig van nehezebb szellemi, lelki

és erkölcsi vállalkozás és feladat, mint ez a közösségi vallomás és tanúságtétel. Jóllehet talán megkönnyíti a vallomástevő dolgát a hagyomány: a közösségi küldetés tudatnak az a tradíciója és morálja, amely a Balassi Bálint költészetétől kezdve, Zrínyi, Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady, Babits, József Attila, Illyés, Nagy László és Kányádi Sándor vagy éppen Lászlóffy Aladár költészetében mindig élő szellemi erőként érvényesült.

A most a Partiumi Irodalmi Díjjal kitüntetett Lászlóffy Csaba költészete, próza- és drámaíró munkássága ennek a sok évszázados hagyománynak a rendjében helyezkedik el. Lehet, ahogy Márai mondotta, egy közösség „természetéről, hajlamairól, vágyairól igazat tudni” és vallani úgy, hogy valaki a maga legszemélyesebb tapasztalatairól, felismeréseiről, vágyairól és reményeiről beszél, a maga tehetségének a törvényeit, mondhatnám, Németh László szavával, a maga „növéstervét” teljesíti ki. Ez valójában a költészet kegyelmi állapota: úgy tesz személyes vallomást, hogy egyidejűleg egy emberi közösség, egy nemzet sorsáról, ünnepeiről, gyötrelmeiről, vágyairól is tanúbizonyságot tesz. Minden nemze-

Lászlóffy Csaba és a Partiumi Irodalmi Díj emlékére

A Partiumi Irodalmi Díj emlékérmé

Lászlóffy Csaba legfrisebb kötete

ti költészetnek ez a titka, küldetése és végzete.

Lászlóffy Csaba igen jelentékeny életművei hozott létre, költeményeket, elbeszéléseket, drámai műveket, önéletrajzi írásokat, lírai természetű és forráságú publicisztikát. Legutóbbi, *Hiányzol-e magadnak?* című könyve is azt igazolja, hogy a személyes emlékezet örvénylő epikai világában is meg tudja találni (vagy létre tudja hozni) a vallomásos líraiságot és a rendteremtő értelem emlékeken és sejtelmeken átizzó erejét. Az

emlékezés, a képzelet, a szabadon futó gondolatok és asszociációk gazdag burjánzása mögött mindig ott rejlik az értelmes rend létrehozásának vágya, és emellett a kisebbségi magyar létben szerzett nehéz tapasztalatok értelmezésének készsége. Ugyanis az irodalom, az én meggyőződésem szerint, mindig az értelmes rend, a biztos erkölcsiség és a mindem átvilágító szellem műhelye és médiuma. Egyszermind az emberi létezés: a személyes és közösség létezés hiteles, a zene és a képző-

művészet mellett a leghitelesebb dokumentuma és tanúságtétele. Ahogy maga a költő mondja: „a lét hologramja”. Különben ezért több mint a publicisztika, a közbeszéd és a politika. Az, hogy magyarok vagyunk, hogy magyarok maradtunk, az elsősorban irodalmunknak, költőinknek köszönhető. Mellettük és közöttük van helye a most kitüntetett kolozsvári költőnek is.

POMOGÁTS BÉLA

AZ ÓSÖK NYOMÁBAN

*„Nem mondhatom el senkinek,
Elmondom hát mindenkinek.”*
(Karinthy Frigyes)

De szép történeteket beszélt el dédapám a fiának, Benedek Eleknek a család múltjáról. A Benedekéről, akik ősfoglalók Kisbacon községben, és mint huszárok szolgálták mindenkor a hazát. Mindezt én már nyomtatásban is olvashattam az Édes anyaföldem! első kötetében. István nagyapó, András nagyapó és Nagyanyó képe már gyermekkoromban úgy jelent meg előttem, mint a becsület, a hűség, a szeretet megszemélyesítése.

Ezek a paraszti, de szabad székely ősök nemcsak azért lelkesítettek, mert könyvben is olvashattam róluk, hanem azért is, mert én is Kisbaconban születtem, s az egész családdal együtt minden nyarat Benedek Elek nagyapó házában töltöttem. Ott ismerem meg a székelyek életét, a falu világát, azt a környezetet, amely a Benedek ősöket is körülvette, s

magamat sokáig „kicsi gazdának” tekintettem, különben maga Nagyapó tisztelt meg ezzel a címmel. (Ez valójában egyik könyvének címe: *Édes kicsi gazdám!*, s benne egyik rokonunk, Nagy József életét beszéli el.)

Ezek a mondából kilépő hősök valósággal visszazorították a többi ősöket. De hiszen szorítani se kellett őket: a felnőttek hallgattak róluk. Ezzel a hallgatással régi hagyományokat követték: a kikeresztelkedtek nem beszélnek a múlttól.

Márpedig Nagyanyó a házasság előtt tért át református hitre, addig zsidó vallású volt. Ő sohasem beszélt családjáról, egyetlenegyszer mondta el Éva nénémnek apja tragédiáját.

Édesapja, Fischer János vállalkozó volt, aki hajóval fuvarozott a Tiszán. Egy ideig jól keresett, de mikor Széchenyi bevezette a gőzhajózást, akkor a lóvontatású hajók már nem versenyezhettek a gépekkel. Ezt dédapám is felismerte, s el akarta bocsátani a kocsisokat, vágóhidra küldeni a lovakat. Ezt kívánta

az üzlet: a tőkét máshol kell kamatoztatni, ha a ló-vontatású fuvarozás megbukik. Csakhogy egymás után jöttek a régi, megbízható fuvarosok, kocsisok, s könyörögtek neki: ne bocsássa el őket, éhen pusztulnak családostul. Dédapám a szívére hallgatott: kétségbeesett versenybe kezdett a gőzhajóval, és alulmaradt. Teljesen tönkrement, öngyilkosságot követett el, a Tiszába ölte magát.

Nagyapó már Pesten, egy Rákóczi úti trafikban ismerte meg Fischer Máriát, nála vett első regénye számára papirost. Házassága és családja történetét maga beszéli el, abban a regényben, melynek címe: Mária.

Apám is házassága előtt keresztelkedett ki, az ő szüleiről, őseiről még kevesebbet tudok.

Anyai ágon jeles zsidó családból származott: a Benediktek sok tudós rabbít adtak a hitközségnek. A Katz család sokáig Zsibón élt, a Wesselényiek birtokát bérelte. Apus édesanyja és Fáni nevű testvére jó nevelésben részesült, lánykorukban németül, franciául, olaszul tanultak. De a nagyapa könnyelmű életmódjával tönkretette a családot. Egyébként jellegzetes személyiség: amikor Apus négyéves volt, feltette egy csikó hátára, ahogy ezt a Wesselényiek szokták, s mikor megbetegedett, töltött puskát vitt az ágyába, azzal lőtte volna le az orvost, ha ugyan be mer menni a szobába. Apus édesanyja fiatalon meghalt, ő öt éves sem volt, mikor félárva maradt. Valójában egészen árvaságra jutott három testvérével együtt, mert nagyapám elhagyta gyermekeit, nem gondoskodott róluk. Róla mindössze egy történetet örökölt róluk Apus:

„Amikor ötödik gimnáziumba jártam, Fáni néninél laktam Szolnokon. Egyszer, ahogy megyek az iskolába, valaki odalép és megfogja a kezem. Az apám volt. Kezd kísérni az iskola felé, s közben beszél. Arról tart előadást, hogy Kínában nagy a nyomor, a gyerekek száza halnak éhen. Én meg úgy jártam mellette, hogy lássa, lyukas a cipóm, a sár minden lépéskor belemeleg, aztán kispriccel belőle. Én magam leszegtem a fejemet is, mintha a cipómet nézném, de hiába, ő semmit sem vett ebből észre, mondta tovább a kínaiak keserveit.”

Apus annyira haragudott apjára, amiért teljesen cserben hagyta kisgyermekét, hogy még a temetésére se ment el.

Én nagy tanulságot vontam le a két dédapa viselkedéséből. Mind a két zsidó dédapa ugyanabban a bajban szenvedett: családjáról, közvetlen hozzátartozóiról feledkezett meg, mert mások szenvedését, baját túlságosan is átélte. Mintha távollátók lettek volna, a közeliakat nem látták, a kínai gyerekek akartak segítséget nyújtani, és saját családjukról megfeledkeztek. Bármennyire tiltakozott ez ellen az apám, nagyon sokszor hasonló módon viselkedett, s nekem is nehezemre esik igen sokszor, hogy a helyes arányt megtaláljam, nagy hajlamom van rá, hogy a közösséget szolgáljam, s családtagaimról megfeledkezzem.

Kisbaconban születtem

Amilyen ősi, meggyökeresedett családból származom, hiszen a Benedekék leszármazottja vagyok, annyira gyökértelen abban a faluban, ahol nem mint őslakó fia születtem. Apus pesti tanár, Budán lakunk, mindenki természetesnek tartaná, hogy felesége egy fővárosi kórházban, szülőotthonban szüli meg gyermekét. De Anyus tudja: az öregek kétség-

beesnek, ha nyáron nem láthatják a családot. Azért építették a házat, ültették a gyümölcsösöt, hogy a fiataloknak örömet szerezzenek. Mármost bármilyen kockázat, Kisbaconba megy szülni, ott van bábá-asszony, még orvos is, igaz, hogy Baróton, nyolc kilométerre a falutól.

Apus nagyon elkeseredett, amikor első gyermeke csak lány lett. Nagyapó boldog volt az első unokával, a szép és okos Évát kényeztette, szép kis erdejének egy részét képletesen neki is adta, ma is Éva erdejének hívják az erdő farkát.

Nagyon, nagyon sokan várták a születésemet. Nagyapó kisbaconi házában együtt volt a család, amely hat gyermekéből s ezeknek házastársából állt, a környék lakói pedig a fél falunyi rokonságot és Benedek Elek tisztelőinek, barátainak, ismerőseinek egész sorát jelentették.

– Fiú lesz, fiúnak kell lenni! – követelte Apus, Anyus pedig aggódva mondogatta: – Mi lesz, ha nem fiút szülsz? Nagyapó minden csecsemőt imádozott, neki különben sem volt olyan fontos a fiúunoka, mert egy évvel Évi után János fia házasságából már megszületett Laci, így hát helyreállt a harmónia.

Apus annyira félt a falusi viszonyoktól, hogy két orvost hívatott Barótról a szüléshez, szerencsére nem akadt semmiféle feladatuk: a kisbaconi bábáasszony mindent ellátott. El bizony, ő vágta el olyan rosszul a köldökzsinórt, hogy minden orvosi vizsgálaton azóta is szóvá teszik.

Négykilós, hatalmas csecsemő voltam, később is jól fejlődtem, így kaptam a Duci becenevet, amelyet Nagyapó is használ írásaiban, ha rólam van szó. Most szinte dekárdok dekárdok bemutatnám fejlődésem történetét, intelligenciám első jeleit, mert a kevesek közé tartozom, akiknek édesanyja pontosan feljegyezte minden adatát. Ezeket a feljegyzéseket nem közlöm, hiszen saját emlékeimről írok, csak egy megjegyzést fűzök hozzájuk.

1933 őszétől a székesfehérvári Ybl Reáliskola kezdő tanára voltam. Éppen azon fáradoztam, hogy fiatal korom ellenére megszilárdítsam tekintélyemet, amikor Anyus feljegyzései csecsemőkorom hőstetteimről, szopás, bilizés s más effajta kultúrmunka, megjelentek a fehérvári Óvónók Lapjában. Nagybátyám, Lexi bácsi, aki fehérvári gyermekorvos volt, kölcsönadta egy buzgó óvónőnek a füzeteket, s az mindjárt le is közölte. Tanítványaim nagy érdeklődéssel forgatták az óvodai kiadványt.

A névadást nagy családi vitakozás előzte meg. Apusnak az Imre név tetszett legjobban, Nagyapó Lengyel Benedeknek akart kereszteltetni, hogy nevem a két családot egyesítse. Végül Anyus győzött, aki az akkor ritka Dénes nevet választotta. De Nagyapó kívánságát is teljesítették, így kaptam az e betűkben túlságosan is gazdag nevet: Dénes, Benedek, Elek.

Kiskoromban egy ideig így is mutatkoztam be. Egyszer aztán Anyus figyelmeztetett:

– Nem illik nagyapád nevével dicsekedni!

Igazát rögtön beláttam, teljes nevemet többé sohasem emlegettem, de emlegették a hatóságok! A román nyelvű anyakönyvi kivonatot sokszor fordították rosszul, diplomámba is Sándornak írták az Eleket (Alex – Alexander tévesztés), azóta is úgy áll.

Jövőről már ekkor kezdtek gondoskodni. Flóra nagynéném, akit a család Lolinak becézett, biztosítást kötött nevemre az Első Magyar Biztosító Társa-

ságnál, mégpedig Sándor bácsi, Apus bátyja segítségével, aki a Társaság tisztviselője volt. Ez az aranykoronában kötött biztosítás gondoskodott róla, hogy huszonegy éves koromban, amikor katonának bevonulok, vásárolhassak magamnak egy lovat – hadd legyenek huszár! (Ez a biztosítás többször eszembe jutott, amikor munkaszolgálatosnak bevonultam.)

Apus eljárása ennél sokkal különösebb, s nehezebben érthető. Arra törekedett, hogy fiát zsidó szelvényben nevelje, s ezzel mintegy jóvátegye kikeresztelkedését. Sajátos törekvés: a zsidó istenhíten kívül nekem is, öcsémnek is mindent meg akart adni, amit zsidó családban a gyermeknek juttatnak. Ez csecsemőkorban a keresztszülők kiválasztásával kezdődött. Két lányának keresztények gondozhatták a lelkét, nekem testvérét, Dánielné Lengyel Laura írónőt és férjét, Dániel Miklóst jelölte ki keresztszülőként. Ők unitárius vallásra tértek át, s ezt a hitet sem folytatták. Öcsém keresztapja, János bácsi pedig zsidó hiten élt feleségével, Bella nénnivel, ők is olyan keresztszülők voltak, akiktől nem kellett tartani. Így hát a két fiúnak semmiféle idegen, keresztény hatás nem zavarhatta meg világnézetét. Ezeknek a keresztszülőknél nem is volt egyéb hivatásuk: ajándékokkal mutatták ki szeretetüket.

Ma is szeretettel gondolok Laura néniére, aki számos könyvvel gyarapította könyvtáramat, annál kevésbé Dani bácsira, pedig benne még élt annak tudata, hogy a keresztszülő valamiképpen a gyerek vallási nevelésére hivatott. Ennek az elhivatottságnak tudható be ígéretése:

– A konfirmációra duplafedelű aranyórát kapsz tőlem!

Éveken át köszöngettem nagyszívűségét, hálálkodtam az óráért, Bóka Laci barátom pedig elnevezte Dani bácsit Duplafedelű nagybácsinak, de hiába, az órát végül sem kaptam meg, csak konfirmáció után csendesedett le az öreg, attól fogva már semmiféle órát nem emlegetett.

Nagyon, nagyon szeretett, jól gondozott kisgyerek voltam, s ahogy mondják, a sok szeretetért mosolygással, simogatással, csókkal fizettem, mint sok másnak, nekem is ez volt életem fénykora.

Gyermekkori örömeik és megpróbáltatások

Különös kedvezmények jártak nálunk a betegnek, annyira, hogy gyerekkorunkban szeretettünk betegek lenni. Persze csak a „jó” betegséget szerettük, amely kevés fájdalommal járt. A beteg befőttest, márdártejet, esetleg csokoládét kapott, felolvastak neki, és Anyus is mesét mondott. Ezeket a meséket maga találta ki, örök kár, hogy senki sem jegyezte fel, mert költői alkotások voltak. A mesemondás úgy indult, hogy utáltuk a hőmérőt, mert hidegnek találtuk, s Anyus keményen tartotta, még szúrta is. Hogy megszerettesse, megköltötte a Hőmérnök néni meséit. Rengeteg mulatságos és fordulatos esemény történt abban a Hőmérnök családban, már ezért is érdemes volt betegnek lenni!

Túlságosan is gyengéd, érzékeny szívű, képzelődő gyerek voltam, ezért akkor is szenvedtem, amikor nem kellett. Így jártam Hendrichék zsúriján, amelyet gyerekeknek rendeztek.

A jól kereső építész felettünk lakott, lánya Évivel, fia velem volt egykorú. Mindig együtt játszottunk, de most gyerekszúrra hívtak meg! A kis társaság már asztalhoz ült, de Évi még nem jöhetett meg,

mert zongoraórája volt.

Egy ideig élveztem a remek enivalókat, a kakaót, a kalácsot, a tortát, de mikor a kitűnő őszibarackbefőttest hozták, eltört a mécses cserép, keserves sírásra fakadtam.

– Ebből Évi nem ehet, ebből Évinek nem marad szipogtam.

Alig tudtak megnyugtanni, hogy van ebből elég, marad a testvéremnek is.

Ehhez az érzékenységhez járult Apus nevelése: ő minden koldusnak adott, s gyakran engem küldött, hogy átadjam, amit nekik szánt. Így kerültem kapcsolatba az orosz hadifoglyokkal is, de ehhez előbb egy kisgyerek első világháborús élményeit kell elbeszélnem.

Legrégibb emlékeim közé tartozik: tele torokból énekelem a híres nótát: „Megállj, megállj, kutya Szerbia! Majd ad néked a monárkia!” Persze, azt se tudom, miért kutya az a Szerbia, vagy ki s mi a monárkia, de így hallottam játszópajtásaimtól, a parasztgyerekektől, így fújta a „szóga” is.

Apus felfigyelt a harsány nótázásra. Azt mondta: – Fiam, ne énekelj ilyesmit. Ez a nóta hazudik, és háborúra biztat. Majd később megmagyarázom, de most hagy abba!

– De a többiek is éneklnek, András bácsi is ezt énekl! – most már tekintélyre hivatkoztam, András bácsi Nagypó szögája volt, s ő is éppen ezt fújta a favágón.

De Apust nem lehetett megzavarni. Lejött a verandáról, odament András bácsihoz, és megszólította:

– Hallom, mit énekel, András! Hát mondja, miért haragszik Szerbiára? Bántották magát valamikor a szerbek?

– Engem nem, tanár úr, de a trónörököszt meggyilkolták.

– Először is nem a szerbek gyilkolták meg, hanem néhány összeesküvő. Különben pedig, tudja, az a trónörökös olyan Habsburg volt, akiért nekünk magyaroknak, székelyeknek ne fájjon a szívünk.

András elgondolkozik:

– Mindjárt más, ha az ember tanult. Lám, a tanár úr jobban kiigazodik az ilyesmiben. Hát, Ducika, ezentúl ezt nem énekeljük.

Apus az első perctől fogva világosan látta: ezt a háborút a magyar népnek sem megnyerni, sem elveszíteni nem szabad. Ha győz, a németek segédnépe lesz belőle, ha veszít, földjét felosztják a szomszédos országok között.

Amikor besorozták, behívott a szobájába, az íróasztala elé állított és azt mondta:

– Fiam, ebbe a fiókba teszem a végrendeletemet. Ebben megírtam, de meg is mondom neked, mit kívánok tőletek. Sohase dicsekedjetek apátokkal, mint hőssel, mert én ennek a háborúnak az áldozata leszek. Csak azért vonulok be, mert a családnak így könnyebb, de én sohasem akartam háborúzni, s ti se öljeteek embert, akárki biztat rá!

LENGYEL DÉNES

* Részlet a szerző Emlékezések (1914–1947) című emlékiratából, amely a közeljövőben jelenik meg a Művelődés kiadásában.

Szép rózsabimbó nyílt ki

Lányi Viktor fordítása

Michael PRAETORIUS (1571-1621)

Egyneműkarra alkalmazta Gáspár Attila

$\text{♩} = 98$

S

p 1. Szép ró-zsa-bim-bó nyílt ki Haj-dan egy zsen-ge tőn Mint *pp*
 2. A sar-jat, kit mi-né-künk E-sa-jás jó-so-la, Al-

MS

p 1. Szép ró-zsa-bim-bó nyílt ki Haj-dan egy zsen-ge tőn Mint *pp*
 2. A sar-jat, kit mi-né-künk E-sa-jás jó-so-la, Al-

A

p 1. Szép ró-zsa-bim-bó nyílt ki Haj-dan egy zsen-ge tőn Mint *pp*
 2. A sar-jat, kit mi-né-künk E-sa-jás jó-so-la, Al-

7

mf ő-si é-nek zen-gi; Jes-sé-nek sar-ja lőn Még zor-don, bús től
 ta-lad nyer-te né-pünk, Szep-lőt-len Má-ri a. Ki-tá-rult az ég-

mf ő-si é-nek zen-gi; Jes-sé-nek sar-ja lőn Még zor-don, bús től
 ta-lad nyer-te né-pünk, Szep-lőt-len Má-ri a. Ki-tá-rult az ég-

mf ő-si é-nek zen-gi; Jes-sé-nek sar-ja lőn Még zor-don, bús től
 ta-lad nyer-te né-pünk, Szep-lőt-len Má-ri a. Ki-tá-rult az ég-

13

p volt. Sa szép vi-rág ki-nyi-lott, Épp mi-kor—éj-fél volt.
 bolt. S az l-ge tes-tet ől-tött, Épp mi-kor—éj-fél volt.

p volt. Sa szép vi-rág ki-nyi-lott, Épp mi-kor—éj-fél volt.
 bolt. S az l-ge tes-tet ől-tött, Épp mi-kor—éj-fél volt.

p volt. Sa szép vi-rág ki-nyi-lott, Épp mi-kor—éj-fél volt.
 bolt. S az l-ge tes-tet ől-tött, Épp mi-kor—éj-fél volt.

GA'07

FOTÓPÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A marosvásárhelyi Örökmozgó Természetjáró Egyesület, a Népújság és az Aquaserv vállalat, a Maros Megyei Környezetvédelmi Felügyelőség, a Maros Vízügyi Igazgatóság támogatásával meghirdeti

VII. FOTÓ NATURA

nemzetközi természetfotó-pályázatát.

A kiállítás 2008. április 24. és május 10. között lesz a marosvásárhelyi Dr. Bernády György Közművelődési Központ tetőtéri galériájában (Horea utca 6. szám).

A következő három témakörben lehet benevezni:

1. METEOROLÓGIAI JELENSÉGEK (fő téma)
2. TÁJFOTÓK
3. NYÍLT KATEGÓRIA (növény-, állat-, makrófotók)

Pályázati feltételek:

1. A pályázaton részt vehet minden *amatőr és hivatásos fotós*, életkortól, lakóhelytől és foglalkozástól függetlenül, olyan fotókkal, amelyek a korábbi Fotó Natura kiállításainkon még nem szerepeltek.

2. A pályázatra szánt fekete-fehér és színes fotókat, CD-n vagy DVD-n kell beküldeni, vagy személyesen leadni, min. 2398 x 3567 mm méretben, 300dpi felbontásban. (A bejutott fotókat a szervezők utólag kinagyíttatják.)

3. Interneten vagy fotópapíron beküldött képeket nem fogadunk el!

4. Egy szerző legtöbb 8 képet küldhet be.

5. A fotósorozat egy témában maximum 3 fényképből állhat. Egy szerzőtől maximum két fotósorozatot fogadunk el. A sorozatot a zsűri tagjai megbonthatják.

6. A felvételek személyiségi jogokat nem sérthetnek.

7. A beküldött fotókat szakemberekből álló zsűri válogatja ki. A legjobb felvételeket díjazzuk. A zsűri különdíjakat is oszthat. A zsűri saját belátása szerint átcsoportosíthatja és külön díjazhatja a beküldött fotókat.

8. Csak e-mailen értesítjük a szerzőket a zsűri döntéséről.

9. **Nevezési díj: 10 Euro/szerző** (vagy lejben, a BCR Bank napi árfolyama szerinti összeg).

A befizetés vagy átutalás határideje: 2008. március 31.

Ellenkező esetben nem fogadjuk el a benevezést.

A benevezési díj átutalása esetén a következő adatokat kell megadni a bank számára:

a.) Lejben történő befizetés esetén :

Banca Transilvania RO48 BTRL 0270 1205 1055 00XX

b.) Európában történő átutalás esetén:

Asociația Turistică Perpetuum Mobile

Cod IBAN: RO94 BTRL 0270 4205 1055 00XX

Cod SWIFT BTRL RO 22

Banca Transilvania

Târgu Mureș

B-dul 1 Decembrie 1918 Nr. 37

A befizetést igazoló okirat másolatát a 004(0)-0265-266270 faxra kell átküldeni.

10. **A jelentkezési lap csatolva**, vagy igényelhető a gyvajda@yahoo.com vagy az agnesberekmeri@yahoo.com e-mail címek egyikén.

A fotók beküldési határideje: 2008. március 31.

A CD-re vagy DVD-re írt anyagot a következő címre kell eljuttatni:

Redacția ziarului Népújság

Str. Dózsa György nr. 9.

540015 Târgu Mureș, Jud. Mureș

România

A borítékra kérjük, írják rá: Foto Natura pályázat

A CD-ket és DVD-ket nem küldjük vissza.

11. A szervezők a fotókat a kiállítás népszerűsítése érdekében térítésmentesen felhasználhatják, a szerző nevének feltüntetésével a sajtóban és a támogató cég reklámhordozóin publikálhatják. A szerző a fotók beküldésével elfogadja a pályázati feltételeket.

Bővebb felvilágosítás a 0744-604-244 (Vajda György); 0740-366-927 (Berekméri Ágnes) mobiltelefon-számokon, vagy a gyvajda@yahoo.com és az agnesberekmeri@yahoo.com e-mail címeken; vagy az Örökmozgó e-mail címén: permob1999@yahoo.com.

VAJDA GYÖRGY